

Faculty of
Psychology and
Educational Sciences
"Ovidius" University
of Constanta, Romania

BLACK SEA JOURNAL OF PSYCHOLOGY

www.bspsychology.ro

9 772068 464001

Diversity management, a national strategie to fight discrimination in school environment

Vîlcu Mihaela Elena¹

¹Ovidius University of Constanta, Faculty of Psychology and Educational Sciences
vilcumihaela@yahoo.com¹

Abstract. The problem of discrimination in the educational system and the concerns for managing the diversity of actors involved in school environment, teachers and students, are obvious and very popular. Prestigious education systems have carried out a lot of research on the prevention and reduction of discrimination risk in schools. Harassment, bullying, victimization, or gender discrimination exposes the poor, and the marginalized according to the criteria of race, ethnicity, religion, culture etc. Our research is based on a pedagogical experiment which took place at "Ion Creangă" School, Albești, Constanța County during 12 weeks, using a thematic project that involved a group of 41 students from the 5th and 6th grades, and two of their teachers. The activities the activities were designed to be performed within the disciplines Critical Thinking and The Children Rights and Intercultural Education. The sample the sample was chosen according to family structure, socio-cultural profile, and ethnicity.

Key words: diversity, management, discrimination risk

Introducere.

Aflați în fața unei provocări noi, fiecare individ poate genera un set propriu de reacții. Aceste reacții pot să constituie mecanisme de autoapărare, de autodepășire, de autoasumare sau de autoevaluare. Cert este că fiecare individ, apoi fiecare grup social, fiecare comunitate sau fiecare instituție, regiune, țară poate avea un specific al abordării unei probleme cu care se confruntă.

Minimizând sfera de referință, la mediul școlar actual, este evidentă și foarte populară problema discriminării și preocupările pentru managementul diversității celor implicați în mediul educațional. Sisteme de învățământ cu prestigiu au realizat foarte multe demersuri de cercetare pe tema prevenirii și diminuării discriminării în școală. Aceasta apare sub forma sa culturală, etnică, religioasă, rasială, a celor cu posibilități reduse, hărțuirea, bullyingul, victimizarea, discriminarea de gen etc.

Eurobarometrul Consiliului European (2015) poziționează discriminarea în educație după cea pe piața muncii și după cea la accesul la servicii medicale, ceea ce determină o atitudine de

combatere la nivelul educatorilor și educabililor. Formarea continuă a cadrelor didactice este unul dintre imperativele impuse.

Responsabilitatea școlii este una enormă, rolul de a-l pregăti la nivel de cunoștințe, abilități, atitudini pe viitorul adult responsabil și cu o etică sănătoasă, cere profesori care să nu experimenteze discriminarea în mediul școlar, instrumentarea elevilor în ceea ce privește gestionarea optimă a diversității și implementarea cadrului legislativ existent prin strategii concrete.

Alegerea abordării managementului diversității și prevenirea riscului de discriminare în mediul școlar trebuie să fie o preocupare actuală și permanentă atât a cadrelor tinere ale sistemului de învățământ românesc, precum și a celor cu experiență în acest domeniu. În acest binom, diversitatea este așezată față în față cu discriminarea. Pentru a putea concepe, selecta și implementa seturi de instrumente și tehnici care să asigure prevenirea și diminuarea discriminării la nivelul școlii, i se cere cadrului didactic să consulte atât legislația, studiile și programele internaționale privind antidiscriminarea, cât și consultarea strategiile adoptate la nivel național. Este recomandat să ținem cont de acest aspect în educarea și instruirea elevilor pentru a putea avea astăzi elevi sănătoși, și mâine adulți echilibrați, fără traume care să-i îngenucheze în fața intemperiilor vieții.

Teama de noutate nu este proprie spiritelor înalte, nici celor iubitori de căutare, de cunoaștere nestăvilă, ci ea, noutatea, trebuie pusă în lumină pentru ca ceilalți să o poată vedea, înțelege, asimila și „îmbrăca” cât mai frumos cu putință. Ceea ce poate constitui o arie neumblată încă pentru cadrele didactice, în cazul nostru, managementul diversității, considerăm că trebuie să se afle pe lista de priorități a profesorului modern, cu standarde de carieră conforme statelor ce dețin sisteme de învățământ performante, cu rezultate deosebite la nivel mondial, căruia nu-i este permis a trata elevul doar ca exponent al prezentului, ci mai degrabă ca fiu al viitorului. Trebuie spus că recunoscând diversitatea națională, regională și locală din punct de vedere economic, social și cultural, precum și diferențele de opinii ale cetățenilor, cu privire la integrare, diversitatea este văzută de reprezentanții forurilor europene ca un stâlp al democrației, motorul creativității și inovației pentru întărirea proiectului European.

Sintetizând, putem susține că *diversitatea* este o combinație de itemi caracterizați de diferențe și similarități. Chiar dacă componentele care alcătuiesc această combinație au caracteristicile lor unice, acestea au un factor comun care furnizează o bază pentru determinarea valorii pe care o poate aduce orice element diferit. Fiecare diferență poate fi valorizată sau nu, în funcție de scopul combinației realizate.

Acceptarea diversității culturilor conduce la acceptarea ideii de coexistență a mai multor culturi, la adoptarea, ca politică de gestionare a diversității, a multiculturalismului. Conștiința deținerii unei anumite culturi implică însă, cel puțin indirect, raportarea la o altă cultură față de care individul se delimitează. Dorința de progres a demonstrat că se poate depăși bariera culturală. Economia se grezează pe diversitatea culturală, împrumută și preia trăsături, se uniformizează cu instituțiile dintr-un spațiu. Avuția unei națiuni este dependentă de cultura sa iar diversitatea culturală creează o lume variată, care mărește numărul posibilităților și îmbogățește capacitățile și valorile umane.

Diversitatea culturală constituie un patrimoniu comun al umanității și trebuie ocrotită și păstrată în beneficiul tuturor oamenilor, ea poate fi protejată și promovată doar dacă sunt garantate drepturile omului și libertățile fundamentale, cum ar fi libertatea de exprimare, informare și comunicare, precum și abilitatea persoanelor de a alege modul în care se exprimă din perspectivă culturală. Egalitatea de șanse constituie astfel un principiu care trebuie recunoscut și respectat în ceea ce privește diversitatea culturală.

Există evident o pleiadă de surse bibliografice definitorii pentru acest termen cheie, însă în acest sens propunem, conform temei abordate în prezenta lucrare o explicitare în relația cu *managementul diversității*, un domeniu de interes actual.

Managementul diversității pledează pentru confruntarea cu diferențele și valorificarea lor, în direcția obținerii unor rezultate pozitive pentru individ, grup și organizație. (Ionescu, 2007). Managementul diversității promovează și încurajează nevoile și abilitățile individuale ale angajaților, și le transformă în valoare adăugată pentru organizație, la nivelul capitalului uman. Managementul diversității arată cum pot fi sporite oportunitățile pe care fiecare angajat le are pentru a crește potențialul propriu și contribuția sa la performanța organizației. Această sporire de potențial are la baza premisa identificării abilităților specifice pe care un angajat le are, urmată de investiții realizate în maximizarea dezvoltării acestora.

Managementul diversității este un mod adecvat de a aborda o piață a muncii foarte flexibilă și foarte diversă, care susține organizația atât în ceea ce privește integrarea, menținerea și motivarea angajaților, cât și în ceea ce privește atragerea de noi angajați, competenți și potriviți nevoilor companiei, care pot răspunde și contribui la îndeplinirea obiectivelor acesteia. Atitudinile privind munca și comportamentele de la locul de muncă ale unei persoane sunt influențate de măsura în care caracteristicile sale demografice (gen, vârstă, etnie) sunt similare cu cele ale grupului de muncă din care face parte. Neidentificarea cu grupul său de muncă poate conduce un angajat către părăsirea organizației, comunicare cu o frecvență scăzută, satisfacție în muncă scăzută. Pe de altă parte, angajații care se identifică cu grupul de muncă pot să obțină o încredere în sine mai puternică.

Manifestarea și gestionarea diversității în mediul școlar

Coborând la o scară mai mică, în lumea școlii, *identitatea* fiecărui individ ce ia parte la *Educație* (elev, profesori, angajați al școlii, manageri, părinți, tutori legali etc), backgroundul pe care îl aduce cu sine fiecare persoană, contribuie la *diversitatea* prezentă în acest grup social, grupul din instituția școlară, clasă, grupă, comisii din care fac parte cadrele didactice și auxiliare ale unității etc.

Asemănările și deosebirile dintre oameni, membrii ai unei comunități sunt absorbite în mediul școlar de către toate componentele acestuia sunt restructurate, valorizate și transmise copiilor prin intermediul unor activități facile, astfel încât efectele asupra copiilor să fie în sensul acceptării diversității, al promovării respectului și cooperării. Diversitatea culturală recunoscută ca o realitate a societății contemporane, a dat naștere în instituțiile publice, la nivelul sistemului educațional, a unei nevoi de a gestiona interacțiunilor asociate conviețuirii diferitelor grupuri etno-culturale.

Abordarea din perspectiva incluzivă și interculturală în educație, presupune generalizarea, reflectare a diversității sociale, lingvistice și culturale în: activitățile formale și nonformale; întreg mediu educațional; legătura strânsă între școala, familie și comunitate; practicile incluzive și interculturale trebuie să se regăsească pe tot parcursul zilei, în toate tipurile de activități, în mod constant.

Diversitatea de opinii se regăsește ca formă de manifestare a diversității în mediul școlar. Chiar dacă, aparent, școala este văzută ca spațiu în care copiii „ascultă” și urmează riguros îndrumările cadrului didactic, astăzi, copiii sunt tot mai independenți, au opinii pe care și le exprimă liber și direct, uneori intrând în contradicție cu ceilalți copii sau adulți, fără să accepte diversitatea, au acces facil la informație din foarte multe surse, profesorul fiind lipsit de atuările pe care le avea acum câteva decenii, acestuia nu-i rămâne decât să găsească metoda potrivită pentru a capta și menține atenția, a facilita și a motiva elevii în procesul de învățare.

Specialiștii consideră că abilitățile de gestionare a situațiilor în care ceilalți au opinii diferite sau se comportă diferit ajută o persoană și în viața sa personală. Orice diferență care este contrară cu așteptarea sau dorințele sale reprezintă o situație de învățare și de restructurare a propriilor opinii. Înțelepciunea sau abilitatea de a accepta și găsi/ folosi perspective diferite, alternative asupra unui lucru este abilitatea cea mai sănătoasă, cu rolul protector cel mai ridicat pentru funcționarea socială și emoțională a unei persoane.

La baza schimbărilor legislative naționale au stat atât documentele internaționale pe care România trebuie să le respecte, promoveze și apere, în calitate de stat membru al comunităților internaționale din care face parte, în plan mondial și european

Conform Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării forul competent la nivel național să propună diverse acțiuni în mai multe domenii ale vieții politice, sociale, culturale și economice din România, prin Aria strategică de intervenție privind educația se urmărește asigurarea și garantarea unui mediu educațional tolerant, incluziv, sigur și divers.

În colaborare cu CNCD, Ministerul Educației Naționale, urmărește introducerea unor programe educaționale pentru egalitate și nediscriminare în învățământul primar, gimnazial, liceal și vocațional prin care să fie promovate principiile egalității și nediscriminării, să asigure dezvoltarea de resurse educaționale suport și materiale didactice cu sprijinul Institutului de Științe ale Educației.

În același document sunt recomandate a fi aplicate la nivelul întregului mediu școlar a mai multor măsuri capabile să conducă la modificări semnificative în privința manifestării și gestionării diversității, egalității și nediscriminării prin: introducerea în regulamentele interne a unor reguli explicite; discutarea în cadrul întâlnirilor cu părinții a evenimentelor cu efecte negative referitoare la intoleranță; implementarea în instituțiile de învățământ a unei săptămâni dedicate promovării diversității și egalității de șanse; predarea obligatorie a educației privind sexualitatea prin proiectarea unor teme ce țin de respectul și egalitatea între femei și bărbați, violența sexuală, orientarea sexuală, a identității de gen, persoanelor infectate cu HIV;

La nivelul cadrelor didactice, Strategia face referire la formarea inițială și continuă în domeniul egalității, nediscriminării, diversității și educației inclusive, la includerea acestei tematici în bibliografia de concurs pentru concursurile și examenelor de obținerea titlului de cadru didactic și promovării în profesie, precum și includerea în fișa de evaluare a unui criteriu de performanță cu privire la promovarea acestor competențe prin activități școlare și extrașcolare.

La nivel instituțional, măsurile vizează printre altele, alocarea unor fonduri suplimentare pentru ca școlile să asigure accesul la educație, să prevină abandonul școlar și să crească performanțele copiilor aparținând grupurilor vulnerabile. (<http://api.components.ro>).

Sursa și motorul promovării și acceptării diversității și interculturalității, în mediul școlar sunt reprezentate de noua disciplină școlară introdusă în planul- cadru general pentru învățământul gimnazial (clasele V-VIII), aprobat prin OMENCS nr. 3590/05.04.2016, în aria curriculară „Om și societate”, cu o alocare de o oră pe săptămână.

În conformitate cu prevederile planului-cadru de învățământ, în cadrul disciplinei Educație socială sunt studiate la clasa a V-a - *Gândire critică și drepturile copilului*, la clasa a VI-a - *Educație interculturală*, la clasa a VII-a - *Educație pentru cetățenie democratică*, la clasa a VIII-a - *Educație economico-financiară*. Introducerea disciplinei *Educație socială* ne-a permis să proiectăm activități didactice, care anterior introducerii noii discipline se puteau realiza doar în cadrul unei discipline din Curriculum la Decizia Școlii sau integrate în orele de Istorie.

Prezenta programă școlară a disciplinelor din sfera Educației sociale vizează formarea treptată a competențelor cheie pentru educația pe parcursul întregii vieți, vizând atât susținerea competențelor sociale, civice și a competenței cheie spirit de inițiativă și antreprenoriat, cât și sensibilizarea cu privire la celelalte competențe cheie.

Pentru a facilita implicarea elevilor în propria învățare și dezvoltare, programa școlară consacră un rol special proiectului educațional prin care este vizată apropierea procesului de predare-învățare-evaluare de viața reală, proiectul fiind un instrument de lucru necesar pentru desfășurarea activității în toate domeniile social-economice. Acest cadru educațional activ-participativ permite învățarea participării prin participare și nu doar vorbind despre participare; se urmărește, de asemenea, dezvoltarea abilităților necesare secolului al XXI-lea: creativitate, gândire critică și sistemică, abilități de comunicare și de colaborare, capacitate de adaptare, responsabilitate, spirit de echipă. Bugetul de timp alocat proiectului reprezintă 25-30% din numărul total de ore, pe an de studiu, disciplinei. Programa școlară depășește nivelul cognitiv, informativ al învățării, nivel necesar, dar nu și suficient; învățarea este realizată la nivelul la care corespunde participării, implicării active a elevului și ca învățare pentru a reflecta învățarea în valorile promovate, în atitudini și în comportamente. Programa școlară încurajează creativitatea didactică și adecvarea demersurilor didactice la particularitățile elevilor.

Am exemplificat doar o latură a cum se poate gestiona, prin mijloace curriculare obligatorii fenomenul diversității. Educația formală oferă instrumentele, gata fabricate pentru aceste demersuri, însă, în sfera nonformală, școala, prin reprezentanții ei poate să mijlocească, să creeze, să ofere și desfășoare o multitudine de activități cu un grad mult mai mare de atractivitate și implicare a copiilor, scoși din băncile ce ar putea să le îngreieze libertatea și creativitatea, dar și a adulților care pot veni mai aproape de un mediu care să le ofere posibilitatea învățării pe tot parcursul vieții. Oportunitățile din domeniul educațional nonformal sunt multiple, multe susținute financiar cu fonduri comunitare, de exemplu, parteneriatele dintre școli din Europa, tocmai pentru a oferi posibilitatea comunicării și promovării diversității, în special a celei culturale.

Multe școli sunt interesate de promovarea diversității prin organizarea de concursuri, festivaluri, expoziții, simpozioane pentru elevi și cadre didactice cu diferite tematici din sfera diversității, voluntariatului, educației pentru cetățenii democratice sau sportive, cu impact asupra beneficiarilor direcți, resursele umane ale școlii, dar și ca un mijloc de promovare a imaginii școlii și a comunității pentru a atrage copii și resurse materiale, atragerea elevilor se regăsește mai ales în mediul urban unde oferta educațională a școlii reprezintă un aspect important pentru alegerea viitoarei școli în care părinții își vor înscrie copilul, cât și pentru a-i aduce mai aproape pe părinți, mai ales în mediul rural, acolo unde copiii au nevoie măcar suportul moral al acestora, posibilitățile materiale ale familiilor fiind limitate iar responsabilitățile copiilor numeroase, pentru mulți copii, școala reprezentând mediul în care se pot exprima, își pot descoperi, prin dascălii lor, aptitudini care să-i ajute în a-și alege o carieră care să le asigure un viitor sigur.

În mediul școlar, diversitatea este regăsită la fiecare pas, pornind de la mediul social din care provin copiii, etnie, religie, situația la învățătură, nivelul cultural al părinților, ca modele la care se raportează copiii, stilul managerial abordat de către cadrele didactice în lucrul cu aceștia, vestimentația, limbajul, chiar și dese schimbări legislative la care este supus continuu sistemul de învățământ, au făcut să se piardă valorile ce și le câștigase școala și au stat la baza unui învățământ de calitate.

Diversitatea conduce către dezvoltarea de percepții stereotipe și prejudecăți despre sine și despre alții, iar acestea pot conduce la discriminare.

Oricât ne-am raporta la recomandările normative internaționale, sursa cea mai importantă de drept din România – pentru majoritatea națională, ca și pentru toate minoritățile etnice, rămâne Constituția României. În cadrul acesteia sunt formulate drepturile grupurilor minoritare și avertismentele legate de producerea discriminării. Totuși, chiar Constituția prevede, la art. 20, că “dacă există neconcordanțe între efectele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale” (O.G. nr. 77/28.08.2003 - pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor modurilor de discriminare).

Permisivitatea legislativă pomenită este un gest de primenire cu raportare la documente ale diverselor reuniuni internaționale, însă trebuie să fie receptivă mereu și la conținuturile tratatelor internaționale curente pe care statul român le ratifică. De altfel, tratatele ratificate de Parlament devin componente ale dreptului intern. Pe ansamblu, “cadrul legislativ din România este satisfăcător în privința temelor referitoare la grupurile minoritare (rasiale, etnice, lingvistice, religioase etc.), însă rămân deficiențe însemnate la capitolul aplicare corectă și, implicit, la evitarea discriminării. Au loc destul de des manifestări de intoleranță religioasă, de tratare diferențiată pe motive legate de originea etnică, de marginalizare a femeilor, de exclusivism și etnocentrism în relațiile dintre etnii etc.” (Băban, 2007: 36)

România este privită, cel puțin prin intermediul statisticilor, ca o țară primitivă politic, cu o populație intolerantă vizavi de minoritățile etnice, religioase și sexuale. O țară în care bătrânilor nu li se acordă niciun rol social, iar țiganilor nu li se asigură niciun viitor.

Ca imagine externă, România va depinde în foarte mare măsură de respectarea drepturilor minorităților, pe criteriile stricte ale Uniunii.

În domeniul antidiscriminării, legislația în vigoare din țară noastră cuprinde mai multe legi, ordonanțe, protocoale sau hotărâri de guvern care aplicate corect ar conduce la prevenirea riscului de discriminare în diverse domenii.

Măsuri de prevenire a riscului de discriminare în școala gimnazială

Ca orice ființă umană, copiii au drepturi. Drepturile acestora se referă la nevoile fundamentale necesare copiilor pentru a trăi în siguranță și a se putea dezvolta la maxima valoare. Organizația Națiunilor Unite a adoptat documente specifice privind drepturile, pentru a asigura bunăstarea copiilor din întreaga lume, după cum urmează:

-Declarația Drepturilor Copilului (20 noiembrie 1959)

-Convenția cu privire la Drepturile Copilului (20 noiembrie 1989)

-Convenția a fost semnată de aproape toate țările lumii, inclusiv România (septembrie 1990).

Cele mai importante principii care stau la baza Convenției și care susțin legătura dintre drepturi sunt:

-***Nediscriminarea***-prin care se asigură drepturile tuturor copiilor;

-***Interesul superior*** –toți oamenii trebuie să acționeze așa cum este cel mai bine pentru copil;

-***Supraviețuirea, dezvoltarea, protecția***- copiii trebuie să li se asigure dreptul la viață și la dezvoltare plenară;

-***Participarea***- copiii au dreptul să spună ce gândesc, iar opiniile lor să fie luate în considerare.

Toate drepturile sunt considerate la fel de importante. Țările nu pot decide sau alege să respecte doar unele drepturi, în defavoarea altora. În fiecare țară, Convenția cu privire la Drepturile Copilului este aplicată prin legi. Legile acționează pentru protejarea drepturilor. Deși Convenția este semnată de 194 de state, mulți copii sunt încă privați de unele drepturi: hrană, odihnă, educație sau sunt obligați să muncească pentru a fi de folos și a-și ajuta familia. Copiii trebuie să fie educați să-și cunoască drepturile pentru a-i face atenți la drepturile altora.

responsabilitățile. Principiul nediscriminării trebuie aplicat în școală prin asigurarea unui tratament egal, corect, obiectiv pentru fiecare elev, prevederi ce trebuie să existe în Regulamentul de organizare interioară al școlii.

În România, întregul sistem educațional este reglementat de Legea 1/2011 a Educației și patronat la nivel central Ministerul Educației Naționale. Această instituție centrală se ocupă de dezvoltarea tuturor politicilor și documentelor strategice legate de calitatea mediului educațional, înțeles ca un întreg ce conține resursa umana, programe naționale de studiu, strategii de management și mecanisme de finanțare, implicarea părinților și a comunității, și nu în ultimul rând, siguranța și bunăstarea fizică și emoțională a elevilor.

La nivelul fiecărei școli este numit un coordonator pentru programe și proiecte educative școlare și extrașcolare, care propune activitățile educative informale/ nonformale, extrașcolare, în funcție de nevoile identificate la nivelul școlii, precum și programele educative de prevenție și intervenție – o astfel de persoană poate deveni actor cheie în implementarea la nivelul școlii a unor programe .

Este prevăzută obligativitatea înființării la nivelul fiecărei școli a două comisii cu caracter permanent, de interes:

- Comisia pentru prevenirea și eliminarea violenței, a faptelor de corupție și a discriminării în mediul școlar și promovarea interculturalității (art 79/ litera f) – o astfel de comisie ar trebui să aibă atribuții concrete în gestionarea fenomenului de discriminare la nivelul școlii;
- Comisia pentru programe și proiecte educative (art 79/litera g) – o astfel de comisie ar trebui să aibă un cuvânt de spus în dezvoltarea de parteneriate care să faciliteze implementarea în școală a programelor de prevenire a bullying-ului;

O altă pârghie de intervenție este la nivelul Consiliului reprezentativ al părinților/Asociației de părinți care, conform art. 184/ litera c, susține unitățile de învățământ în derularea programelor de prevenire și de combatere a absenteismului și a violenței în mediul școlar, iar conform art. 184/ litera l, sprijină conducerea unității de învățământ în asigurarea sănătății și securității elevilor;

Procesul de evaluare internă a calității educației (Art. 163), realizat de ARACIP, în prezent centrat aproape exclusiv pe rezultatele învățării, poate fi îmbogățit, la presiunea comisiilor de mai sus, cu criterii care să vizeze siguranța, sănătatea emoțională, protecția și bunăstarea elevilor în mediul școlar;

O prevedere rigidă și limitat formulată vizează Consiliul profesoral și Consiliul clasei ce au ca atribuții analizarea abaterilor disciplinare realizate de elevi, indiferent de natura acestora (art. 62/ litera f) și vizează doar aspectele de sancțiune și face improbabilă o abordare complexă a fenomenului, cu analiza întregului climat educațional și a dinamicii de grup în care apar de obicei probleme . Consiliul de conducere al Comitetului de părinți pe grupă/clasă (art. 179), prin atribuțiile sale(b) susține organizarea și desfășurarea de proiecte, programe și activități educative extrașcolare la nivelul grupei/clasei și a unității de învățământ si (c) susține organizarea și desfășurarea de programe de prevenție și combaterea violenței, asigurarea siguranței și securității, combaterea discriminării și reducerea absenteismului în mediul școlar), ar putea juca de asemenea un rol cheie în demersurile de lobby vizând prioritizarea abordării fenomenului de discriminare în contextul școlii;(<https://www.edu.ro>)

La nivelul Statutului elevului, este important de cunoscut faptul că elevii au dreptul la respectarea imaginii, demnității și personalității proprii. În capitolul rezervat îndatoririlor/obligațiilor elevilor sunt prevăzute printre altele:„, responsabilitatea sesizării reprezentanților unității de învățământ cu privire la orice situație care ar pune în pericol siguranța elevilor și a cadrelor didactice; îndatorirea de a manifesta înțelegere, toleranță și respect față de întreaga comunitate școlară: elevii și personalul unității de învățământ” (<https://www.edu.ro>).

- Interdicția de a avea comportamente jignitoare, indecente, de intimidare, de discriminare și să manifeste violență în limbaj și în comportament față de colegi și față de personalul unității de învățământ;

- Interdicția de a provoca, instiga, participa la acte de violență în unitatea de învățământ și în afara ei (https://www.edu.ro/sites/default/files/OM_4742_10.08.2016Statut_elevi_2016_0.pdf).

Este de precizat că în absența unor demersuri psihopedagogice care să aibă ca obiectiv stimularea comportamentelor prosociale ale elevilor, exersarea empatiei, a toleranței, promovarea explicită a diversității și construirea abilităților de management al conflictului, cooperare, oferire de suport, toate cele de mai sus rămân doar cuvinte pe hârtie.

Sanționarea elevilor, este un exemplu de înțelegere limitată a comportamentelor dificile pe care copiii le pot avea în mediul școlar, și de abordare și mai limitată a “soluționării” acestora. Sunt prevăzute următoarele sancțiuni ce pot fi aplicate elevilor: observație individuală; muștrare scrisă; retragerea temporară sau definitivă a bursei de merit, a bursei sociale și altele, care nu doar că au eficiență zero din perspectiva managementului clasei de elevi și a schimbării comportamentale, atitudinale și valorice a elevilor, dar nici nu pot fi folosite integral în învățământul primar și în cel obligatoriu.

O parte dintre aceste prevederi obligatorii din R.O.F.U.I.P. (Regulamentul de organizare și funcționare al unităților de învățământ preuniversitar), pot crea cadrul necesar asigurării unui climat educational antidiscriminatoriu cu efecte asupra întregului mediu școlar.

În lipsa acestora, consecințele pot fi dezastruoase asupra creșterii și dezvoltării armonioase a elevilor. Protecția copiilor din diverse perspective va asigura progresul acestora, al comunității și al națiunii.

Discriminarea în mediul școlar parcurge aceeași pași întâlniți în toate tipurile de discriminare iar prevenirea acestora trebuie să devină un obiectiv major al societăților contemporane. Modalități de prevenție a comportamentelor discriminatorii în mediul școlar, incidentele generate de comportamente discriminatorii reprezintă un semnal de alarmă, care semnaleză necesitatea implementării unor măsuri preventive.

Ca regulă generală, aceste măsuri ar trebui dezvoltate într-o manieră participativă, împreună cu elevii și părinții acestora. În continuare vom prezenta câteva strategii care s-au dovedit eficiente în mediul școlar:

- crearea unui mediu securizant și constructiv, care să încurajeze discuțiile pe teme delicate.

Astfel de dezbateri trebuie să respecte o serie de reguli:

- toți participanții sunt tratați cu respect;
- doar opiniile pot fi atacate, nu persoanele;
- toți participanții trebuie să aibă ocazia să-și exprime punctul de vedere;
- argumentarea deciziilor;
- întrebările sunt încurajate.
- stabilirea unui cod de conduită, care să conțină prevederi referitoare la discriminare și intoleranță în mediul școlar;
- încurajarea participării elevilor prin intermediul Consiliului elevilor;
- întărirea parteneriatului școală-familie, prin solicitarea sprijinului părinților în organizarea de activități curriculare și extracurriculare legate de combaterea discriminării;
- acordarea de sprijin elevilor aparținând grupurilor vulnerabile, conform nevoilor acestor;
- organizarea de activități care să stimuleze reflecția și gândirea critică a elevilor, precum: - dezbateri, studii de caz, descrierea experiențelor de viață, implicarea activă în campanii de combatere a discriminării, analiza stereotipurilor prezentate de massmedia, exprimarea prin mijloace artistice (<https://www.actored.ro/file>).

În mediul școlar, lucrurile nu funcționează întotdeauna la fel ca într-o oricare altă organizație definită în termeni generali. De aceea, este necesar ca prin eforturile conjugate ale tuturor factorilor implicați în procesul educațional să fie luate toate măsurile pentru a preveni și a combate factorii care duc la discriminarea în mediul școlar.

Importanța ce trebuie acordată diversității și implicit discriminării ce poate fi generată de varietatea indicilor specifici oricărei persoane membre într-un grup (grupul social de tip școală/clasă, în cazul de față), identificarea indicatorilor comportamentali asociați unor anume tipuri de riscuri în lupta cu discriminarea, și nu în ultimul rând, constanța utilizării lor de către toți cei implicați (elevi, profesori, părinți, manageri ai școlii), ne-au determinat să desfășurăm cercetarea pedagogică cu caracter experimental, plecând de la următoarea **ipoteză generală:**

Se prezumă că desfășurarea unor activități școlare și extrașcolare de educație pro-diversitate la clasele a V-a și a VI-a reprezintă o variabilă fundamentală a prevenirii riscurilor de discriminare în mediul școlar.

Ipoteze parțiale:

I 1: Identificarea unor indicatori comportamentali anti-discriminatorii în mediul școlar;

I 2: Conceperea și desfășurarea unor activități de exersare a comportamentelor civilizate și anti-discriminatorii;

I 3: Elaborarea unor măsuri pe termen lung de diminuare/ eliminare a riscurilor de discriminare în mediul școlar

Cercetarea propusă s-a desfășurat pe un lot de 41 de subiecți (clasa a V-a 23 elevi și clasa a VI-a 18 elevi), elevi ai ciclului gimnazial al Școlii Gimnaziale „Ion Creangă” Comuna Albești, județul Constanța, pe durata a 12 săptămâni, dispuse în semestrul al doilea al anului, apelându-se la un proiect tematic.

Lotul s-a ales pe criteriul disponibilității noastre la accesul în unitate, fiind manager al școlii și pentru accesul elevilor la disciplinele de studiu Educație Socială- Gândire critică și drepturile copilului (clasa a V-a) și Educație socială- Educație interculturală (clasa a VI-a), a profilului variat al claselor din punct de vedere al structurii familiale, de nivel socio-cultural, al apartenenței la o etnie.

Ca instrumente ale cercetării s-au folosit:

1. Experimentul psihopedagogic

În cercetarea de față am încercat să delimităm fazele experimentului ca principala metodă de cercetare abordată (Drăgan, Nicola, 1995), din punct de vedere diacronic.

Astfel, *faza prealabilă intervenției factorului experimental*, a conținut studiul bibliografiei corelate temei abordate și metodologiei cercetării, selectarea eșantioanelor, în cazul nostru cele două clase a V-a și a VI-a. S-a aplicat *studiul documentelor școlare* (catalog, caiet de evidență a evaluărilor al profesorului, mape de evaluare elevi-semestrul I, caietul dirigintelui), pentru a ne forma o idee despre disciplinele unde se înregistrează rezultate foarte bune și la care dintre ele sunt foarte slabe și slabe, *ancheta prin chestionar* atât elevilor, cât și profesorilor și părinților, vizând gradul de discriminare resimțit în mediul școlar, *focus-grup copii și părinți* (2 astfel de grupuri per clasă din lotul experimental) pentru a observa gradul de toleranță și situațiile în care simt discriminate la nivel personal al calității pe care o au- aceea de elev sau de părinte al elevului și disponibilitatea vis-a-vis de schimbările comportamentale la nivel individual în vederea evitării sau eliminării situațiilor de discriminare în mediul școlar.

Ancheta pe bază de interviu cu cele 2 cadre didactice- profesorii diriginți, privind situația la învățătură, implicarea în cadrul activităților școlare și extrașcolare, puncte tari și puncte slabe ale elevilor în ceea ce privește toleranța și acceptarea, implicarea familiei în viața școlară. S-au folosit ca instrumente de cunoaștere a elementelor de diversitate și ale situațiilor practice în care elevii se simt discriminați, chestionare, discuții individuale, brainstormingul în cadrul activităților

și exemple de bune practici din diferite alte instituții de învățământ din România și din alte țări.

Faza administrării factorului experimental diferențiază situația dintre eșantionul experimental și cel de control. Astfel, s-a debutat cu focus-grup elevi (2 astfel de grupuri per clasă din eșantionul experimental), urmărindu-se cunoașterea mai îndeaproape a nemulțumirilor, dorințelor, expectanțelor elevilor în legătură cu managerierea diversității, și conștientizarea importanței instrumentării acestora pentru prevenirea discriminării în mediul școlar, în vederea formării sănatoase și civilizate ca viitori adulți. În cadrul acestor focus-grupuri (înregistrate audio-video), elevii s-au exprimat liber, au adresat întrebări, mediul securizant (fără intervenția profesorului diriginte sau a părinților, asigurarea securizării înregistrării și a distrugerii acesteia când își epuizează valoarea în acest proiect) determinând exprimarea unor nemulțumiri față de diverse situații discriminatorii, atât în ce îi privește pe colegii lor, pe profesorii lor și din partea familiilor.

Datele culese au fost completate de *focus-grupuri părinți*, cu scopul de a înregistra opiniile lor asupra topicului abordat, cât și determinarea conștientizării necesității efortului susținut de școală sprijinită de familiile elevilor. Focus-grupul a fost una dintre metodele prolifică, adjuvat în conceperea modelului pedagogic, planul de activități. În urma acestui tip de interviu avut cu elevii și părinții s-au propus de către cadrele didactice activități de consiliere a anumitor elevi, s-a recomandat consultarea unui psiholog și a unui consilier școlar în 3 cazuri și propunerea unui parteneriat cu părinții pe tema „Împreună pentru copiii noștri!”. Am conceput pe baza chestionarelor, a rezultatelor informative focus-grupurilor cu părinții și a focus-grupurilor cu copiii, modelul pedagogic, cu un număr de 5 activități educative, în care s-a urmărit implicarea elevilor în situații concrete în care li se solicitau comportamente pro-diversitate și antidiscriminatorii. Conceperea acestui plan a ținut cont de situațiile anterioare observate în timpul activității școlare pre-micro-cercetare și analizate din chestionarele în care au fost exprimate comportamente discriminatorii sau s-au înregistrat lacune la nivel noțional adiacent temei.

La sfârșitul acestei etape s-a reluat aplicarea anchetei prin chestionar, de data aceasta și părinților și profesorilor școlii, a interviului cu cadrele didactice, după care s-a trecut la *faza înregistrării, prelucrării și interpretării rezultatelor*. Ca instrument statistic pentru datele anchetei prin chestionar s-a utilizat programul de statistică S.P.S.S., pentru diminuarea „îngrădirilor de ordin tehnic” (Planchard., în Drăgan, Nicola, 1972, 1995: 5,46).

2. Ancheta prin chestionar

Pentru colectarea datelor cercetării, de cea mai mare importanță este instrumentul anchetei, chestionarul. Întrebările acestuia trebuie au fost corelate cu ipoteza cercetării, pentru a conduce la indicatori utili rezolvării problemei, să fie clari și accesibili celor cărora se adresează, să li se poată răspunde simplu și fără echivoc. Au fost întrebări / itemi cu „răspuns închis” (posibilitatea alegerii lor din mai multe variante oferite), cu „răspuns liber / deschis” (cel chestionat formulează un răspuns în termeni proprii, interpretându-și singur poziția) sau „mixt”. Această metodă și instrumentul implicit au fost utilizate pentru toți subiecții (41 elevi clasele a V-a și a VI-a; 35 părinți și 33 profesori), marcând la nivelul contactului direct cu subiecții primul și pasul final. Chestionarele au vizat relevarea gradului de toleranță al fiecărui respondent în raport cu indivizii discriminați sau situații discriminatorii, precum și evidența unor măsuri pe care aceștia le consideră benefice. Datele obținute prin chestionar au fost relevante pentru cercetare și pentru progresul vizat de experiment, dar nu suficiente, fiind completate prin alte tipuri de metode.

3. Ancheta pe bază de interviu în cercetarea de față a fost utilizată în toate fazele experimentului, astfel că în segmentul inițial, cadrele didactice intervievate au oferit informații generale despre elevii-subiecți, despre familiile acestora și modul de implicare în viața școlară, despre propriul stil didactic, despre disciplinele opționale, planul de activități extrașcolare, puncte tari și puncte slabe ale fiecărui subiect în parte, depistate în procesul de instruire. În timpul desfășurării experimentului, metoda interviului ne-a furnizat feed-back-ul permanent din partea celor 2

irigiști de profesori utilizării anumitor componente ale modelului pedagogic propus prin cercetarea de față. În partea finală a experimentului am avut ocazia schimbului de filosofii profesionale prin colectarea impresiilor cadrelor didactice despre desfășurarea integrală a experimentului, sugestii și recomandări.

4. Analiza produselor activității

Această metodă relevă palpabil produse ce rezultă din activitatea desfășurată pe parcursul investigativ. În cadrul planului de activități propus și desfășurat au rezultat câteva produse, așa cum le-am descris în tabelul următor. Expuse în spațiul școlii sau folosite ca exemple de bune practică, acestea pot fi folosite și în alte demersuri viitoare sau pot constitui sursă de inspirație pentru alte cadre didactice ce investighează aceeași problemă.

5. Studiul documentelor școlare

Această metodă s-a concretizat la nivelul analizei critice comparative a programelor școlare la disciplinele Educație Socială, la clasele a V-a și a VI-a. De asemenea, s-a urmărit situația școlară conform catalogului, a fișelor de observație a diriginților (informații corelate cu ancheta pe bază de interviu), procese verbale de la ședințele cu părinții, concluzii expuse de profesorii diriginți în urma abordării interdisciplinare a conceptelor de diversitate, discriminare și riscuri asociate, în cadrul orelor de dirigenție și în activitățile extra-școlare.

6. Metode statistico-matematice

Pentru valorificarea rezultatelor obținute prin aplicarea chestionarelor, am utilizat programul „Pachet Statistic pentru Științe Sociale” (SPSS) și reprezentările grafice. Programul de statistică SPSS a fost produs de SPSS Inc, în vederea analizelor statistice. Rezultatele aplicării celor două chestionare aplicate elevilor vor fi ilustrate prin intermediul acestui software.

Cercetarea își propune să verifice eficiența unor inovații (ipoteza cercetării) presupuse utile perfecționării/ ameliorării strategiilor adoptate în managementul diversității în mediul școlar, în vederea prevenirii riscului de discriminare în rândul elevilor din ciclul gimnazial; este o cercetare de tip investigativ-constatativ care consideră comparativ rezultatele unor clase experimentale la care operează ipoteza inovatoare care se presupune că identifică strategii posibile de manageriere a diversității și implicit de prevenire a riscurilor de discriminare la elevi, profesori, părinți/ tutori ai elevilor, toți actori în mediul școlii.

Cercetarea desfășurată în cele 12 săptămâni poate fi caracterizată ca fiind de tip *aplicativ* („urmărește investigarea empirică a unor realități prin utilizarea de metode științifice specifice sau provenite din alte domenii conexe câmpului educațional în vederea cunoașterii și optimizării acestuia”) (Neacșu, I., 2014: 28), și *experimental* (“presupune verificarea unor relații cauzale între fenomenele și aspectele cercetate, descoperirea unor legități care guvernează procesul educațional, testarea unor modele sau teorii privind explicarea și predicția aspectelor analizate; se realizează, de regulă, prin metoda experimentului”) (Neacșu, 2014, b, p.36).

Prezentul proiect a pornit de la ideea cercetării relației dintre gestionarea diversității existente în mediul școlar, în instituția Școala Gimnazială „Ion Creangă”, la clasele a V-a și a VI-a și discriminarea ca fenomen atât de des întâlnit în general, neconștientizat de multe ori de cei implicați.

Caracteristica epistemologică a acestei cercetări este una evidentă, considerăm, deoarece interesul de cunoaștere a măsurilor antidiscriminare pentru prevenirea acestui fenomen sau măcar pentru diminuarea riscului apariției acesteia, în rândul elevilor, profesorilor, părinților. Claritatea subiectului dă valoare etică, mizând pe concretizarea ideii de popularizare în rândul cadrelor didactice ale școlii, cât și a altor factori de educație.

O altă dimensiune importantă a cercetării o reprezintă aplicarea rezultatelor provenite din situații concrete, rezolvând niște probleme în domeniul de acțiune, nu aducem neapărat plus valoare în planul cunoașterii, ci în planul acțiunii.

Interesul susținut prin această cercetare este generat de problema identificării tipurilor de discriminare resimțite în mediul școlar și abordarea unor strategii de management optime

și discriminării acestora. Intenția modelului pedagogic formulat este de a ilustra printr-un plan de activități școlare și extrașcolare desfășurate cu elevii claselor a V-a și a VI-a modalități concrete de implicare atât a elevilor, a profesorilor și a părinților pentru educația anti-discriminare.

În urma aplicării câte unui chestionar elevilor, părinților și cadrelor didactice, s-au analizat calitativ și cantitativ datele, s-a aplicat ancheta prin interviu profesorilor diriginți, precum și desfășurarea unui focus-grup părinți, urmând a fi concepute și aplicate un număr de cinci activități școlare și extrașcolare pe tema discriminării, la finalul derulării acestui plan de activități fiind reevaluate și analizate datele obținute prin aplicarea aceluiași chestionar.

La prima aplicarea a chestionarului rezultatele s-au prezentat astfel:

La itemul la care respondenții trebuiau să ilustreze dacă se consideră o persoană tolerantă, se constată prin analiza după frecvență a răspunsurilor, că aproximativ 69 % se consideră astfel, pe când cca 15 % nu se văd toleranți, iar 16% nu au o opinie formată în ceea ce privește toleranța lor.

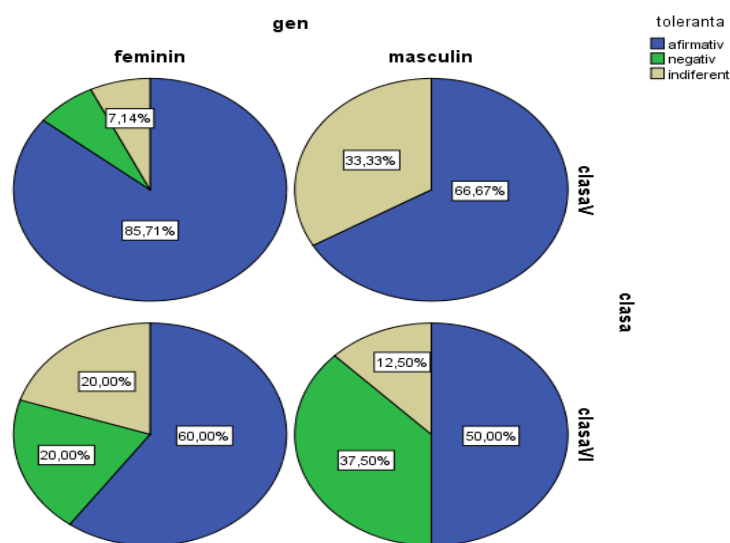

Figura .1 Ilustrarea procentuală a opiniilor respondenților după variabilele „gen”, „clasă”, „tolerantă”

După ilustrarea opiniilor respondenților se înțelege că majoritatea subiecților se consideră a fi toleranți, procentul fiind mai mare în rândul fetelor. Referitor la clase, ne îngrijorează răspunsul negativ al celor 5 subiecți (2 fete și 3 băieți), precum și al celor interpretați ca *indiferenți*, 3 la clasa a V-a și 4 la clasa a VI-a.

Un aspect vizat de prezentul proiect de micro-cercetare a fost discriminarea manifestată față de cei de o etnie diferită decât majoritatea. Chestionarul a cuprins înregistrarea subiecților de altă religie, cât și altă etnie. Din răspunsuri am înregistrat 4 elevi de etnie tătară, 1 de etnie turcă și 2 de etnie romă, ceea ce reprezintă aproximativ 18% din total, un procent deosebit de important asociat prezentei abordări. Specificăm, ca fapt general că există și în celelalte clase din școală, necuprinse în prezentul demers, elevi tătari, turci, romi și lipoveni.

Tabel 1 Opiniile respondenților față de drepturile egale indiferent de etnie

		Frequency	Percent
Valid	egale	33	80,5
	neegale	8	19,5
	Total	41	100,0

erit, în faptul că fisec elev al școlii sau cetățean la modul general, ar trebui tratat cu șanse egale și acordându-i-se drepturi egale, subiecții respondenți au fost de acord, 33 din 41, pe când 8 din totalul de 41 consideră că se dă o importanță inegală etnicilor, în sensul de avantajare nejustificată. Aceste opinii trebuie lămurite și eventual corectate comportamentele anti-etnice, în contextul unei educații multiculturale și democratice. Întrebați dacă drepturile etnicilor ar trebui în mod firesc și obligatoriu să fie egale cu ale majorității în orice grup de indivizi, subiecții s-au împărțit în categoriile celor care le consideră a fi egale, în mod normal, și neegale, găsind varii motive. Dintre cei care consideră că etnicii nu ar trebui să beneficieze de drepturi egale (8 subiecți), cel mai puternic reprezentați sunt de fete la clasa a V-a, 37,50% din cei care au răspuns negativ (3 subiecți). Și la clasa a VI-a tot genul feminin este cel care are 2 subiecți contra drepturilor egale.

Corelate cu rezultatele focus-grupului elevi am constatat că unii copii consideră că a aparține unei alte etnii este „ciudat, diferit, avantajat, altfel, neegal, străin”, ceea ce ne face să înțelegem că există o acută nevoie de educare a populației școlare (tinere) în acest sens. Trebuie foarte bine definiți termenii asociați conceptului de etnie și propunem desfășurarea periodică a unor activități la nivelul clasei, școlii, comunității, de intercunoaștere și de promovare a valorilor etnice prezente la nivelul comunității locale, cât și la nivelul țării. Aceste propuneri vor fi studiate și aplicate în planuri de măsuri la nivelul comisiilor didactice ale școlii.

Este evident faptul că drepturile neegale sunt resimțite preponderent la nivelul subiecților de altă etnie, doar 1 subiect este creștin-ortodox (posibil rrom), iar ceilalți atașați altor religii și etnii decât majoritatea (8 din 41) au răspuns negativ. Dintre subiecți, doar 1 (cca 2,44% din totalul respondenților) dintre musulmani afirmă că etnicii au și simt existența drepturilor egale.

Puși în situația de a marca cifric o serie de grupuri dificile, în care li se pare dificil să trăiască, subiecții au ales ca fiind cel mai dificil să fie în postura unui *copil sărac*, 11 din 41 de elevi respondenți. A doua poziție în taxonomia grupurilor dificile sunt două grupuri, oarecum asemănătoare, *copil cu părinți plecați* și *copil crescut de un singur părinte*, având câte 8 respondenți, fiecare. Subiecților li se pare dificil să fie în situația persoanelor cu *cerințe educaționale speciale*, 6 elevi din 41.

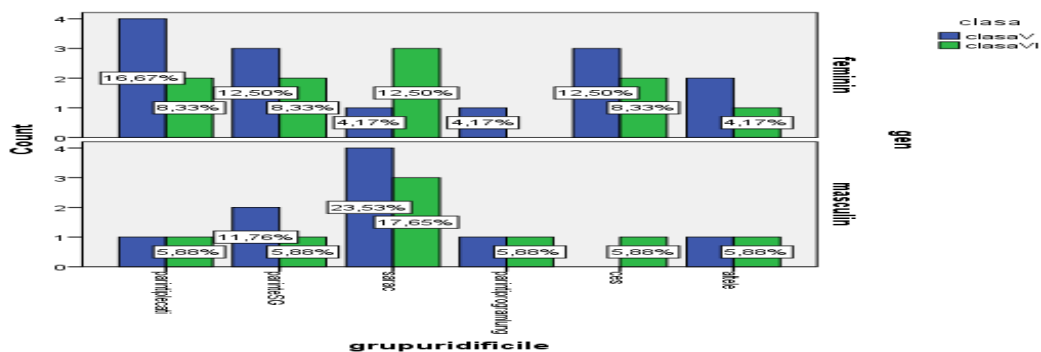

Figura 2. Ilustrarea opiniilor respondenților față de apartenența la un grup dificil

Cea mai mare temere a copiilor este sărăcia, indiferent de gen și clasă, însă mult mai evidentă este opinia băieților (7 din 17 din cele 2 clase). Pe ultima poziție se află cei care nu se tem de a fi crescuți de părinți cu un program prea lung, deoarece nu au trait până acum această situație. Deoarece părinții din mediul rural nu lucrează la fel de mult sau la fel de mulți ca în mediul urban, ar putea fi o explicație de ce teama de a fi copilul unor părinți cu un program de muncă prea lung este prezentă ca primă opțiune doar la 3 respondenți din 41, cca 7,4% din total

Desigur că am fi putut depista în lista de grupuri dificile mai multe tipuri, dar am considerat că acestea erau cumva mai apropiate contextului social, familial, educațional acestor subiecți aparținători la lotul studiat. Am ținut cont de multe cazuri de părinți plecați și copii lăsați în grija bunicilor sau a altor rude, uneori chiar a vecinilor. Sărăcia este un fapt general întâlnit în

ISSN: 2068-4649, Print ISSN: 2068-1100
r al e ISSN: 2068-4649, Print ISSN: 2068-1100
comunitatea locală cât și alte persoane exterioare comunității prin donații, încercă să îi sprijine pe durata școlarității. Fenomenul sărăciei se pare că îi înspăimântă pe copii, ceea ce obligă școala la o orientare profesională adecvată și la o motivație susținută pentru depășirea condiției prin educație.

Varianta de răspuns „altele” a fost detaliată în cadrul focus-grupurilor elevi, unde subiecții au declarat că e dificil să fii nou venit într-un colectiv școlar format, este dificil să fii elev venit din alt sistem de învățământ/ altă țară, e greu să ai alte orientări religioase, să fii de altă naționalitate și să fii în minoritate, din orice punct de vedere. O concluzie de început e că elevii de clasa a V-a și a VI-a consideră dificil să fii *altfel* decât majoritatea.

La itemul referitor la preferințele copiilor de a alege un coleg de echipă aflat într-o situație dificilă de trăit, am scindat lista de răspunsuri pe opțiunea 1, 2 și 3. Am considerat cele mai relevante răspunsuri din cele nouă posibile.

Astfel, cea mai întâlnită preferință este ca cel/cea cu care lucrează împreună la un proiect să aibă același gen cu ei (12 din 41). Doar 1 subiect ar alege ca și coleg de echipă un alt elev știut ca fiind un caz de indisciplină. Se pare că elevii crescuți de un singur părinte sau cei cu părinți plecați în străinătate la muncă sunt eligibili spre a fi aleși ca și colegi de echipă la un proiect. Subiecții au spus că nu ar fi o problemă în a colabora la un proiect cu un coleg de altă etnie sau religie.

Varianta care a prezentat un interes aparte a fost „alții”, iar prin focus-grup și prin opiniile profesorilor diriginți în cadrul anchetei prin interviu am aflat că varianta se traduce prin cei mai buni la disciplina la care primesc un proiect de făcut, adică s-ar asocia în funcție de disciplină corelată cu rezultatele colegilor la acea materie; o altă exprimare a copiilor a fost că s-ar alătura prietenilor în realizarea unui proiect, deoarece cu ei se înțeleg bine; unii s-au gândit la cei cuminiți ca fiind *alții*, deoarece problema unor conflicte eventuale ar îngreuna realizarea proiectului; o altă alegere a variantei *alții* ar fi că pe ei nu i-ar interesa backgroundul (istoria personală) a colegilor cu care s-ar asocia în efectuarea unor sarcini de lucru.

Din analiza răspunsurilor reiese că în a alege un coleg de echipă de lucru, elevii optează pentru copiii de același gen sau pentru cei cu părinți plecați, în majoritate (8 din 41, aprox. 20%). Am fi putut anticipa preferința de gen, deoarece la vârsta pubertății comunicarea cu semenii de același gen se face mai facil decât cu cei/ cele de gen diferit. Faptul că unii îi preferă pe cei cu părinți plecați poate fi o dorință a manifestării mai libere, nu sub supravegherea atentă a părinților sau pur și simplu în realizarea sarcinilor de lucru părinții nu reprezintă un criteriu, iar altă posibilitate ar fi manifestarea unei oarecare compasiuni față de cei cu părinții plecați sau cu cei crescuți de un singur părinte, variantă preferată de cca 17% (7 din 41). Se știe că diferențele de gen reprezintă un aspect în jurul căruia apar multe stereotipii, prejudecăți și nu de puține ori conflicte, deși egalitatea de gen este un concept promovat cel puțin la nivel ipotetic. A nu se înțelege că nu considerăm important de sădit în ființa copiilor acest principiu, cu mici amendamente care țin de moralitate și de bunele maniere insuflăte de la vârsta mică. Așa cum a reieșit statistic, cei mai mulți respondenți (11 din 41) au declarat că sunt de acord cu sintagma că fetele sunt disciplinate și conștiincioase, dar și cei mai puțini (4 din 41) au considerat că fetele ar fi avantajate de profesori. În ceea ce îi privește pe băieți, ei sunt considerați ca fiind puternici versus fetele slabe, de către majoritatea respondenților (9 din 41), pe când doar unii (6 din 41 de fiecare dată) îi percep ca fiind mai buni la științe sau avantajați de profesori. Unii respondenți (5 din 41) au confirmat și sintagma că fetele sunt certărețe și plângăcioase. Referirile pe care respondenții le-au realizat au fost strict la colegii sau colegele de clasă/ școală, nu la persoane din familie, din cercul de prieteni, rude sau alte entități umane cu care au interacționat sau au citit despre ele. Acest aspect a fost lămurit de noi în momentul aplicării chestionarului, deoarece interesul nostru de cunoaștere aici, e în mediul școlar.

Solicitați să formuleze ei/ ele înșiși/ însele câte două măsuri posibile de aplicat în școală în vederea antidiscriminării în mediul școlar, răspunsurile au fost pertinente și de aplicat.

esed din datele statistice înregistrate, că majoritatea (10 din 41) consideră că apropierea tradusă prin intercunoaștere, respect, compasiune, interes pentru ceea ce reprezintă indivizii importanți din mediul școlar (profesorii și elevii), ar fi o măsură care ar diminua rata discriminării la nivelul acestei unități de învățământ. Am considerat un semnal de alarmă acest fapt exprimat, determinându-ne să considerăm că relația tradițională a profesorului din spatele catedrei și a elevilor în bănci este perimată, iar ea nu mai poate fi activată în contextul școlar prezent.

Alte două măsuri aflate la egalitate numerică în topul formulat de respondenți sunt activități practice și proiecte cu alte instituții. Activitățile practice sunt congruente la nivelul răspunsurilor, cu întâlniri, manifestări, mitinguri la nivelul comunității, jocuri, activități de tip dezbateri între profesori-profesori, elevi-elevi, elevi-profesori. Unii respondenți au specificat și prezența membrilor familiilor lor, dar și pe cea a reprezentanților comunității. La varianta „Proiecte cu alte instituții” copiii s-au referit la O.N.G.-uri specializate în domeniul antidiscriminării care ar putea fi solicitate să se implice în viața școlii și să „învețe” bune practice deopotrivă pe elevi și profesori. Unii au amintit că școala poate prelua modele de la alte școli din deferite zone ale țării, dar și din străinătate, care desfășoară proiecte pe diversitate și antidiscriminare. Menționăm că implicarea anterioară a școlii în parteneriate cu astfel de instituții a reprezentat în mod cert o sursă inspirațională pentru cei chestionați.

Este de observat că cel mai mic număr de respondenți, dar existent totuși (5 din 41), face referire la diferite forme de sancționare a celor care sunt discriminatori. S-a amintit scăderea notei la purtare, obligarea acelor copii să își ceară scuze și să facă dovada schimbării atitudinii, monitorizarea lor la nivelul clasei de către colegi și diriginte a comportamentelor antidiscriminatorii și consilierea psihologică a celor aflați în „culpă”.

Consilierea psihologică a discriminaților și a discriminatorilor a fost formulată ca măsură de sine stătătoare, ceea ce ne duce cu gândul la nevoia de a fi îndrumați sau ascultați de un specialist aflat pe poziție neutră, față de diriginte sau profesori, față de care ar mai fi rețineri în comunicare. Unii elevi au exprimat gândul că ar spune mai multe întâmplări în care au discriminat sau s-au simțit discriminați unui psiholog care ar ști exact să explice comportamentele, sursa lor și posibilități de remediere a acestor comportamente.

Și la a doua măsură antidiscriminare formulările elevilor au adus salvare și ne invită la reflectivitate pe noi, în calitate de manageri și profesori ai acestei unități de învățământ. Răspunsurile confirmă creativitatea și resursa critică a respondenților prin faptul că 10 din 41 de copii au formulat enunțuri care specificau existența la intervale diferite (săptămânal/ semestrial/ anual) a unui eveniment sau a mai multor evenimente pe care le-am numit „Ziua Altfel”, citând un respondent care o situa în programul „Școala Altfel: să știi mai multe, să fii mai bun!”. Toți au făcut referire la faptul că trebuie să se afle printre participanți atât elevii, profesorii, cât și unii membri ai familiei. 3 respondenți dintre cei 10 au făcut referire la faptul că oameni aflați în roluri importante ale comunității (preot/ hoga/ pastor, primar, consilieri locali, agenți economici, vârstnici, oameni-modele de succes ai comunei) trebuie să ia parte la aceste manifestări.

La a doua aplicare a chestionarului, după desfășurarea activităților presupuse de plan, observăm că toleranța este calitate a 32 de respondenți, pe când 8 consideră că nu se încadrează ca fiind persoane tolerante. Am putea spune că în segmentul celor cu răspuns negativ se pot afla unii subiecți care se subestimează.

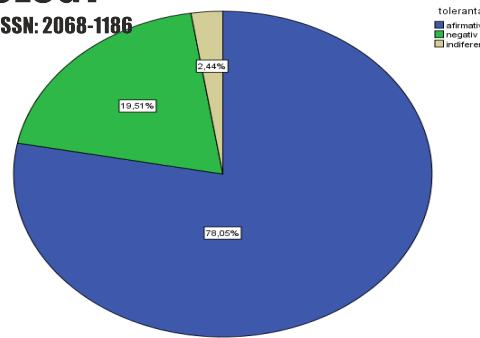

Figura 3. Ilustrarea răspunsurilor la a doua aplicare, după variabila „toleranță”

La itemul referitor la „toleranță” se înregistrează un procent de 2,44% la varianta „indiferent”, 19,51% la varianta „negativ”, 78,05% la varianta „afirmativ”, ceea ce reprezintă un procent foarte bun per grup.

Din totalul de 41 de subiecți, la itemul referitor la egalitatea de drepturi a populației etnice cu cea majoritară, se observă că percepția este unitară în ceea ce privește părerea afirmativă, procentul fiind de 100%.

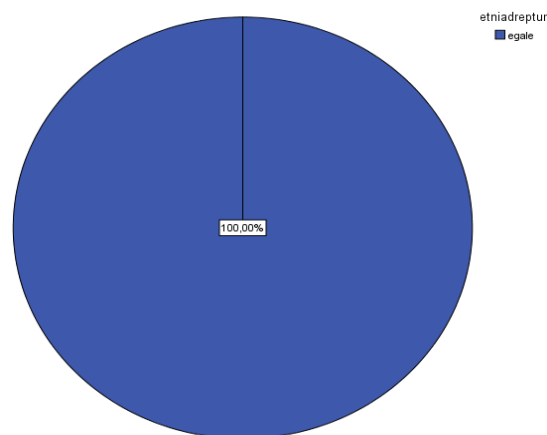

Figura 4. Ilustrarea răspunsurilor la a doua aplicare, după variabila „etnia-drepturi”

Analizând după frecvență, ilustrăm incidența înregistrată la nivelul răspunsurilor subiecților, legat de proiecția personală în situații de viață dificile, care ar putea produce traume la această vârstă. Numeric, cel mai mare segment al subiecților consideră că e dificil să fii sărac (9 din 41), să fii părinte cu copiii plecați în străinătate la muncă (8 din 41), să fii crescut de un singur părinte (7 din 41). Menționăm că diferențele numerice sunt apropiate.

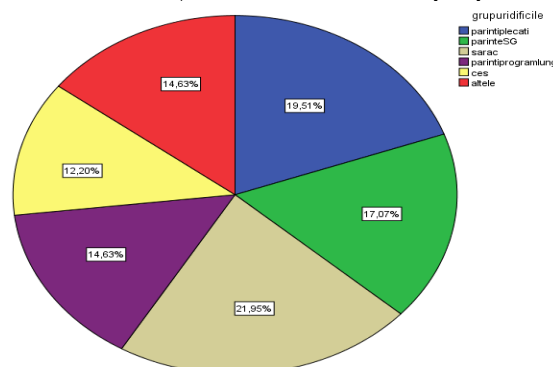

Figura 5. Ilustrarea răspunsurilor la a doua aplicare, după variabila „grupuri dificile”

Remarcăm că cel mai mare procent revine variantei „sărac”, iar cel mai mic la „altele”. Răspunsurile libere ale copiilor au fost de tipul „fără sprijin”, „cu oameni în jur, dar singur”, „fără

Profunzimea impresiilor elevilor ne invita la reflecție, ca un imperativ pentru a le putea oferi ancore în mediul școlar, datorită formării lor ca adulți sănătoși și competenți.

Numărul cel mai mare la itemul referitor la cel pe care l-ar alege ca și coleg de echipă, acesta aparținând unui grup vulnerabil, este acordat variantei copil cu părinți plecați în străinătate.

Credem că elevii conștientizează la acest moment nevoia de sprijin a celor aflați în această situație. Cei mai puțin preferați sunt „indisciplinații”, „alții”, în număr de 2 din 41 opinii exprimate.

În alegerea colegului de echipă preferat din grupuri dificile de trait, subiecții și-au exprimat printr-o scală valorică stabilită ordinal de către fiecare mai multe opțiuni. În prezentul demers analitic am luat în considerare ca fiind relevante primele 3 opțiuni.

Prima poziție valorică (cca 20%) aparține variantei de răspuns „copil cu părinți plecați”, urmată de „copil cu un singur părinte” și „copil de același gen” (cca 17%), iar pe al treilea loc se află „copil de altă etnie/religie”.

Tabloul creat este că respondenții sunt toleranți și nu sesizăm discriminare mare, vădită spre aceste grupuri aflate deseori în situații de marginalizare, respingere, implicit discriminare.

La itemul ce face referire la variabila „diferență de gen”, adică vizează discriminarea de gen, la a doua aplicare, se constată că cei mai mulți nu au răspuns, probabil neconsiderând adevărate stereotipiile legate de gen (17 din 41). Câte 6 subiecți (12 din 41) consideră în continuare că „fetele sunt disciplinate și conștiincioase”, și că „fetele sunt slabe, iar băieții puternici”.

Procentual, se constată că mai puțini subiecți (aprox. 5%), mai cred că „fetele sunt avantajate de profi”, în timp ce aproximativ 15% consideră că „băieții sunt avantajați de profi”.

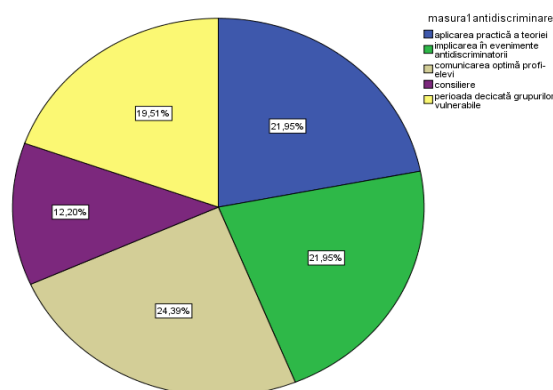

Figura 6 Ilustrarea opiniilor repondenților la a doua aplicare, după variabila „măsura 1 de antidiscriminare”

Destul de asemănătoare ca formulări, măsurile expuse de copii se caracterizează printr-o mai bună claritate, varietate de conținut și evidențiază implicarea activă a elevilor în activitățile planului desfășurat. Principala observație e că s-au eliminat formulările de tip negativ, referitoare la sancțiuni de tipul „scăderea notei la purtare”, „muștrări scrise adresate familiei” ori „detenție pe timpul recreațiilor” etc.

Măsura 2 antidiscriminare formulată de copii a fost „Ziua celor altfel”, 10 din 41 de subiecți exprimând în enunțuri proprii dorința de a marca o zi a celor care aparțin unor grupuri vulnerabile, expuse discriminării, putând expune sub diferite forme (dezbatere, mese rotunde, jocuri de rol, expoziții de afișe, desene, secvențe filmate, fotografii etc, ceea ce trăiesc ei sau alți cunoscuți ai lor, în sensul discriminării. Elevii doresc ca vocea discriminării să fie stinsă.

menționat anterior, urmași de cei care găsesc oportună prezența unui consilier școlar și derularea unor activități împreună cu acesta (cca. 22%).

O măsură nouă este aceea că trebuie ca prin diverse modalități să fie implicați atât școala, familia și comunitatea (aprox. 20%). Circa 33 % dintre opiniile subiecților se împarte egal între mai multe ore de dirigiență pe tema antidiscriminării și a gestionării corecte a diversității, ca și caracteristică a celor ce participă la viața școlii, dar și inițierea, susținerea și implicarea constantă în evenimente școlare și extrașcolare tematice.

La nivelul celor două clase, se constată că indiferent de gen, toți subiecții au considerat că etnicii au drepturi egale în mediul școlar, niciun subiect neoptând pentru varianta „neegale”. Procentajul unanim (100%) în funcție de clasă și gen este evident în ceea ce privește drepturile egale, indiferent de etnie.

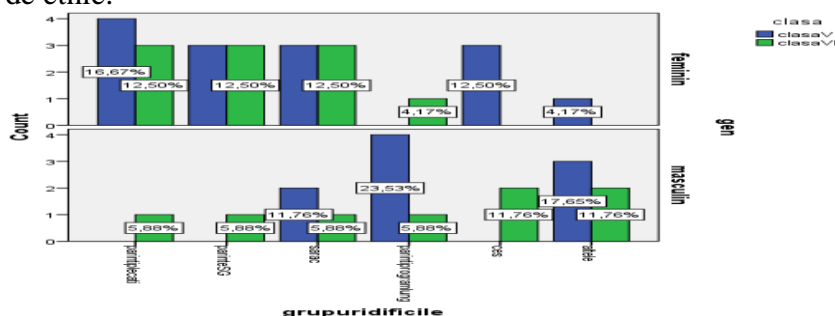

Figura 6. Ilustrarea crosstabulării după variabilele „clasa”, „gen”, „grupuri dificile”

Analizând după variabilele „clasă”, „gen” și „grupuri dificile” se constată că la clasa a V-a, fetele dau cea mai mare gravitate celor aflați în situația de a fi elev cu părinți plecați, considerând grupul ca cel mai expus discriminării (cca. 17%), iar băieții (23,53%) aceleleași clase sunt sensibili la varianta „părinți cu program lung de lucru”, deci care lipsesc mult din peisajul zilnic al familiei, deși nu au părăsit țara. Se pare că elevii clasei a V-a sunt speriați de ideea de a nu avea lângă ei pe părinți.

La clasa a VI-a putem deduce conform figurii alocate acestor variabile, fetele și-au divizat opiniile în mod egal (de 3 ori aproximativ 12,5%) pe variantele de răspuns „părinți plecați”, „copil cu părinte singur”, „copil sărac”. Și la băieții din clasa a VI-a opiniile sunt sectorizate în mod egal, astfel că de 2 ori apare procentul 11,76% pe variantele „copil cu ces”, „altele”, iar de 4 ori câte 5,88%, variantele „părinți plecați”, „părinte singur”, „sărac”.

Concluzionăm că dispersarea opiniilor pe procente mici, ar putea să indice faptul că elevii nu mai au frică de un singur grup dificil, expus discriminării, ci optarea variată și alocarea valorii într-un top a mai multor variante este rezultată din conștientizarea posibilității de discriminare spre oricare dintre grupurile enumerate.

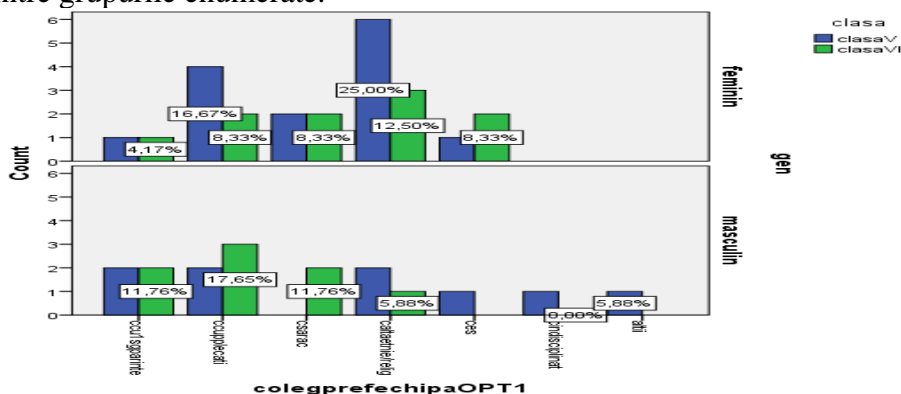

Figura 7. Ilustrarea crosstabulării după variabilele „clasa”, „gen”, „coleg preferat de echipă – Opțiunea 1”

nișii din clasa a V-a. Prin urmare, subiecții feminini au răspuns în proporție de 25 %, că ar lucra bucuroși alături de un coleg de altă etnie, conștientizând că acesta nu ar trebui tratat diferit/discriminat. Genul masculin în procent de aproape 12 % (de 3 ori, adică aprox. 36%) ar fi alături de colegii cu *părinți plecați, cu un singur părinte și cei de altă etnie/ religie*, preferându-i pe prima poziție în topul personal.

La clasa a VI-a respondenții feminini au considerat în procent de 12,5% că cei de altă etnie sunt colegii de echipă sau de lucru preferați, iar băieții, 17,65 % din ei, aleg pe primul loc pe colegii cu părinți plecați.

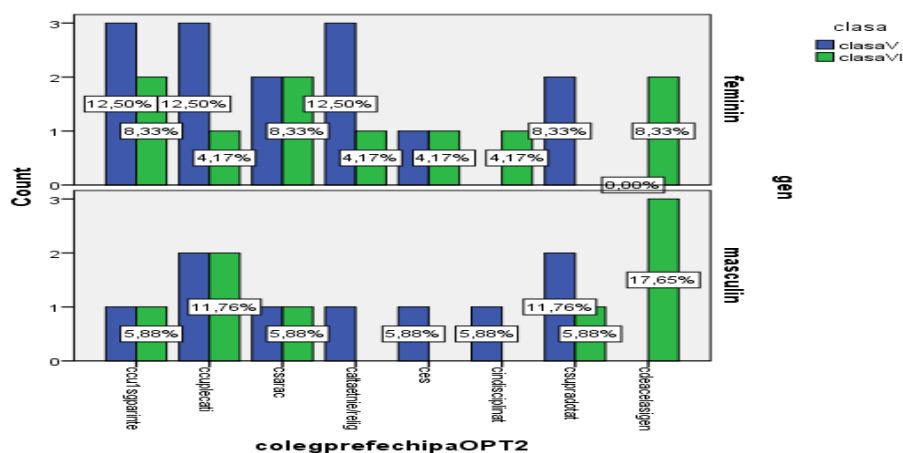

Figura 8. Ilustrarea crosstabulării după variabilele „clasa”, „gen”, „coleg preferat de echipă – Opțiunea 2”

Pe al doilea loc ca preferință, câștigă colegii cu părinți plecați, cu părinte singur și cei de altă etnie, prin procent de 12,5 %, respondenții fiind din clasa aV-a, feminin. La aceeași clasă, în rândul reprezentanților de gen masculin, se constată că sunt preferați pe locul al doilea în topul personal, de 12,5% dintre respondent, colegii cu un singur părinte și cei supradotați. Această ultimă variantă este o noutate ca urcare în top, explicându-ne că subiecții încep să aibă deschidere, toleranță și față de grupuri cu care nu s-au întâlnit efectiv în experiența de școlar, dar au fost informați, au căutat și au citit, în cadrul activităților desfășurate în prezentul experiment. La clasa a VI-a, fetele au ales, procentele fiind de 8,33% de 3 ori, aprox. 25% dintre ele, variantele copil cu părinți plecați, copil sărac, copil de același gen. Băieții și-au exprimat majoritar, cca. 18% preferința numărul 2 în top, de a lucra cu colegi de același gen.

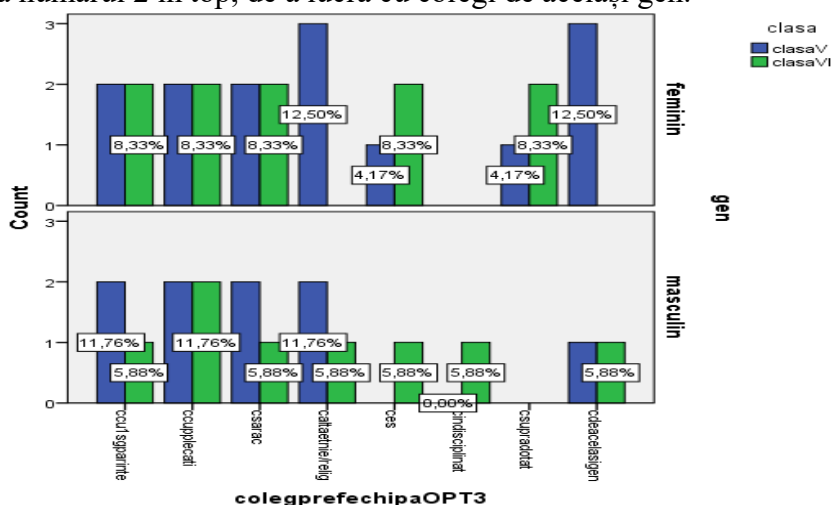

Figura 9. Ilustrarea crosstabulării după variabilele „clasa”, „gen”, „coleg preferat de echipă – Opțiunea 3”

opțiuni, aidoma unui test sociometric, această întrebare vizând și conștientizarea grupurilor cărora aparțin unii dintre colegi, dar și schițarea unor rețele de comunicare în cadrul clasei ca grup social.

Astfel, la opțiunea 3 în ceea ce privește colegul preferat de echipă, la clasa a V-a, genul feminin înregistrează cel mai mare procentaj la variantele copil de altă etnie/religie și copil de același gen, câte 12,5% (25%). Băieții au ales de 3 ori în procent de 11,76% variantele copil cu părinți plecați, copil crescut de un singur părinte și copil de altă etnie/religie. Observăm că sunt niște predipoziții pentru copiii fără părinți prezenți în viața lor, pentru cei săraci, iar după a doua aplicare a chestionarului, copiii se preferă și după același gen.

Pe locul al treilea în top, la clasa a VI-a se observă că fetele au răspuns în mod egal (8,33% de 5 ori) că preferă copiii cu părinți plecați, copiii cu un singur părinte, copiii săraci, ces și supradotați. Menționăm că am făcut diferențierea doar la nivel de expunere a variantelor între ces și supradotați, deși este relație de subordonare categorială, pentru că nu există în școală copii supradotați, dar în cadrul activităților desfășurate s-au identificat reperele generale ale supradotaților, insistându-se pe faptul că ei se întâlnesc adesea cu discriminarea și că toleranța trebuie să fie convergentă și spre ei.

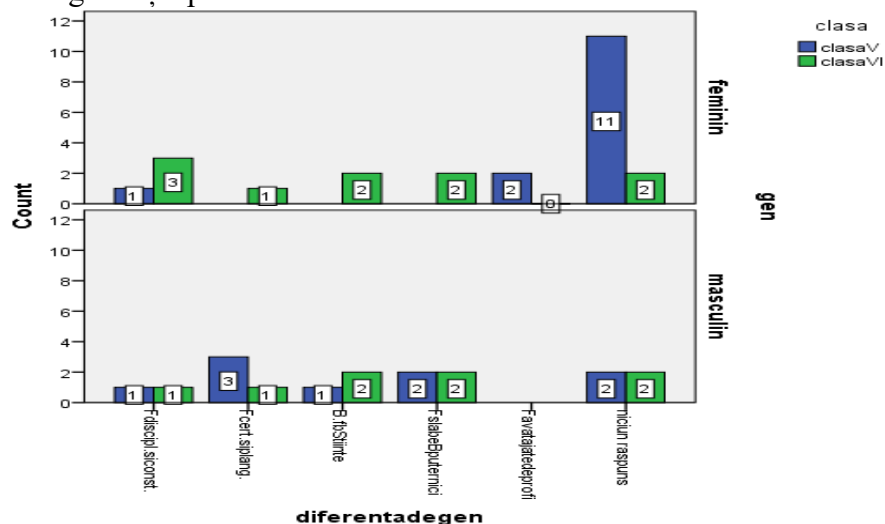

Figura 10. Ilustrarea crosstabulării după variabilele „clasa”, „gen”, „diferența de gen”

Privitor la percepția diferențelor de gen, la a doua aplicare a chestionarului se vede că la clasa a V-a, 11 dintre fete (cca. 27%) nu au dat niciun răspuns, ceea ce este evident că nu sunt de acord cu prejudecățile expuse, iar băieții, în număr restrâns (3 din 9, aproximativ 30%) sunt de acord că *fetele sunt certărețe și plângăcioase*. La clasa a VI-a genul feminin 3 din 10 (30%) au optat pentru varianta fetele sunt *disciplinate și conștiincioase*. Pe segmentul masculin au fost câte 2 elevi de 3 ori (75%) pe variantele 3, 4, ultima.

Se observă omogenizarea cifrică, distribuită pe variantele posibile de răspuns, ceea ce ne arată că la nivel mental aceste prejudecăți nu mai sunt la fel de înrădăcinate.

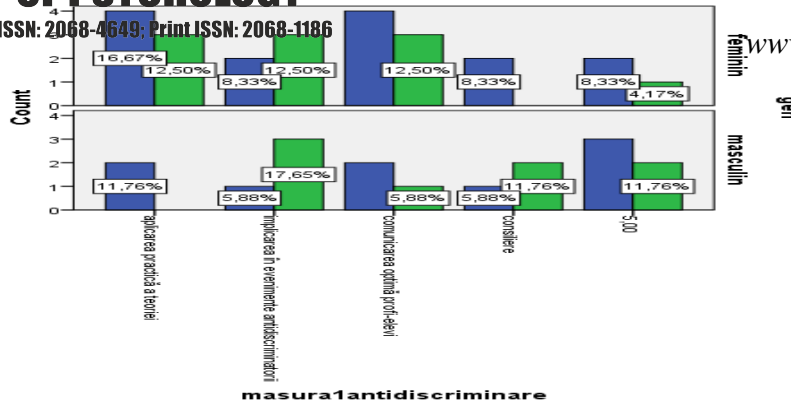

Figura 11. Ilustrarea crosstabulării după variabilele „clasa”, „gen”, „măsura1antidiscriminare”

Referitor la variabila „măsura1antidiscriminare” în itemul 6 de tip deschis, elevii au formulat în enunțuri proprii, după desfășurarea planului de activități, măsuri noi, dar conceptual adiacente primelor formulări. S-a evidențiat dorința de a fi instruiți, orientați, ajutați în ceea ce privește discriminarea. Elevii au dovedit atitudine de voluntariat, disponibilitate și elasticitate la nivelul gândirii, dorință de comunicare cu profesorii, părinții, ceilalți elevi.

Procentele sunt asemănătoare pe măsurile propuse, ceea ce indică multitudinea paletelor ideologice la nivelul elevilor. Intențiile antidiscriminatorii formulate de copii au vizat atât pe ei înșiși, cât și profesorii, părinții, elevii, comunitatea și alți actori care pot influența educația pro-diversitate.

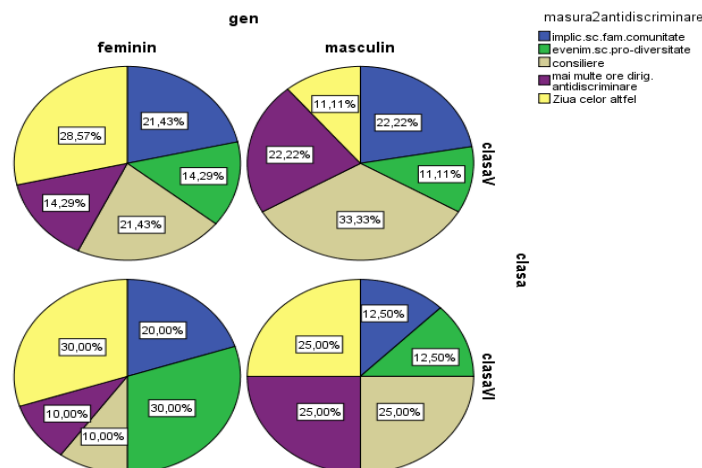

Figura 12. Ilustrarea crosstabulării după variabilele „clasa”, „gen”, „măsura2antidiscriminare”

Măsurile propuse de elevi au fost grupate și după a doua aplicare în arii conceptuale și astfel, am obținut 5 exemple de măsuri, văzute de elevi ca bune practici, cu care rezonăm.

Procentual, se vede că băieții (33,33%- clasa a V-a și 25%-clasa a VI-a) își doresc existența și sprijinul unui consilier, iar fetele (28,57% - clasa a V-a și 30% - clasa a VI-a) sunt deschise către evenimente deschise, gen „Ziua celor altfel”, în care se acordă de către majoritate atenție minorității.

După variabila “CES” se poate observa că 5 dintre cei 41 de subiecți și-au schimbat opțiunea, la cea de a doua aplicare.

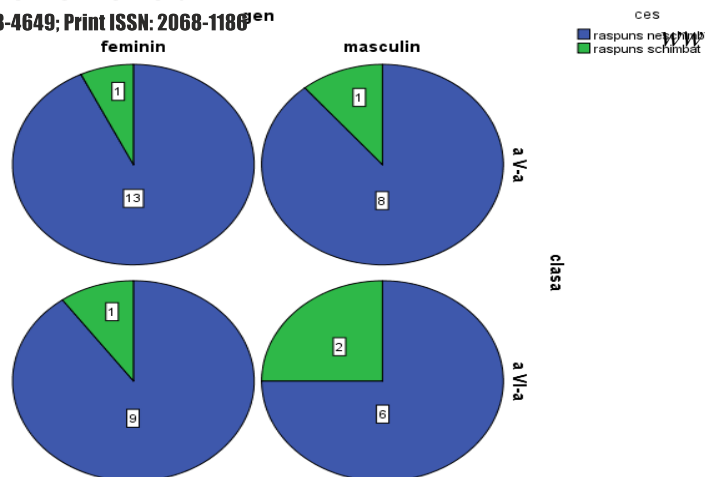

Figura 13. Diferențe ale opiniilor respondenților între cele două aplicări, variabila “CES”

La clasa a V-a, 1 subiect de gen feminin și 1 subiect de gen masculin și-au schimbat opțiunea, anume faptul că inițial se încadraseră la varianta ca aparținând grupei de elevi cu cerințe educaționale speciale inițial, pe când în final nu mai optează ca fiind încadrat la „CES”.

Referitor la diferențele înregistrate la variabila “toleranță” am constatat că 35 de subiecți nu și-au schimbat opțiunea, pe când 6 și-au schimbat părerea în mod pozitiv. Acești subiecți reprezintă plus valoare pentru demersul nostru, pentru că inițial se considerau toleranți, însă după activitățile desfășurate se încadrează la persoanele ce dau dovadă de toleranță. Pe lângă faptul că acest tip de comportament trebuie urmărit și dovedit în timp, considerăm că cel puțin la nivel individual, acești copii înregistrează progres, crescând stima de sine.

diferențe”

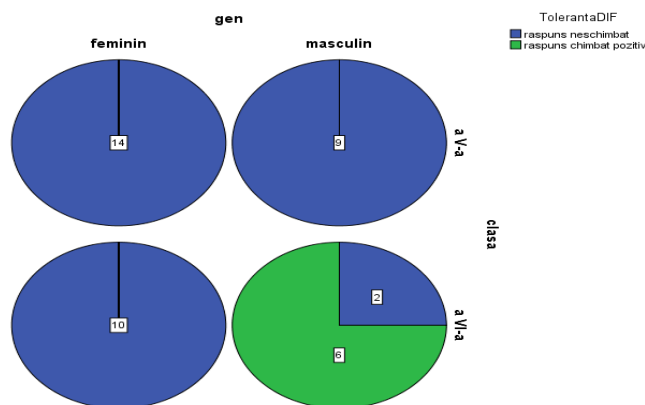

Figura 14 Diferențe ale opiniilor respondenților între cele două aplicări după variabila “toleranță

Se observă că 6 elevi de gen masculin de la clasa a VI-a sunt cei care și-au schimbat opțiunea în mod pozitiv.

În ceea ce privește schimbarea opiniilor după variabila “etnie drepturi- diferențe” se poate observa că în cazul a 3 subiecți schimbarea a fost negativă, iar la 16 dintre ei este pozitivă, pe când cei care nu și-au schimbat opțiunea sunt 22.

Interesul demersurilor ulterioare va fi centrat pe cei care s-au schimbat în mod negativ, considerând că etnicii nu trebuie să beneficieze de drepturi egale.

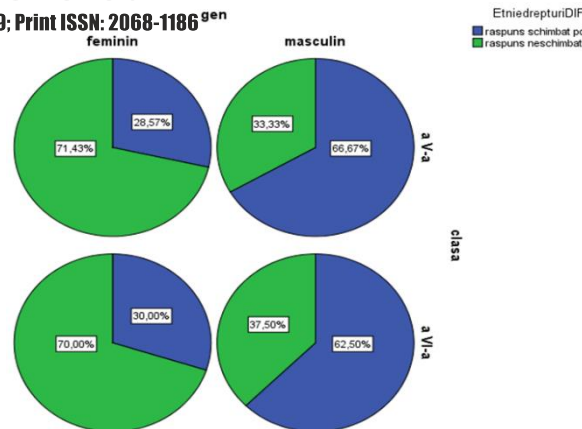

Figura 15. Diferențe ale opiniilor respondenților între cele două aplicări după variabila „etnie drepturi diferențe”

După variabila „grupuri dificile”, diferențele indică faptul că la clasa a VI-a, la genul masculin 8 subiecți și-au schimbat opțiunea. Părerile s-au exprimat destul de clar, centrul de interes fiind atât pe cei considerați ușor de discriminat, din punct de vedere al componenței familiei (lipsa părinților din varii motive) sau a celor de altă etnie.

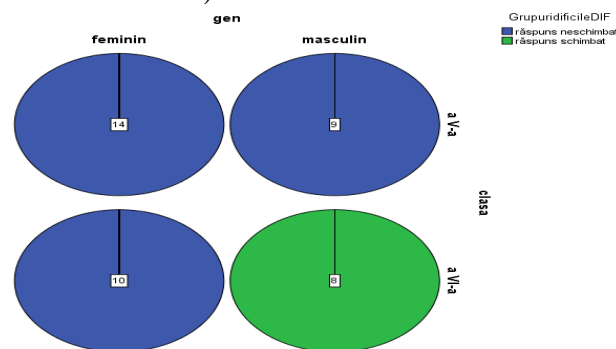

Figura 16..Diferențe ale opiniilor respondenților între cele două aplicări după variabila “grupuri dificile- diferențe”

Este de semnalat faptul că toți băieții de la clasa a VI-a și-au schimbat opțiunea la a doua aplicare a chestionarului. Menționăm că acești elevi au fost foarte implicați în organizarea și desfășurarea activităților planului de intervenție, manifestând voluntariat ridicat.

Calculând simplu și observând caracteristicile descriptive, la variabila “coleg de echipă Opțiunea 1”, schimbările sunt mai variate. Astfel, înregistrarea s-a făcut pe număr de variante schimbate. Între 1 și 3 variante schimbate se văd 24 de subiecți, prioritizarea colegilor din grupuri dificile fiind diferită. Interesantă și pregnantă este schimbarea la mai mult de 4 variante până la 7 variante, subiecții fiind în număr de 7.

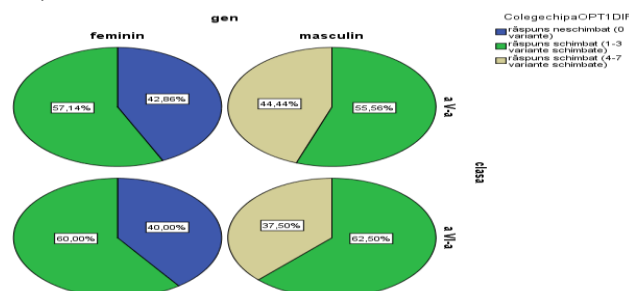

Figura 17. Diferențe ale opiniilor respondenților între cele două aplicări după variabila “coleg de echipă Opțiunea 1- diferențe”

evidențiat că, prin schimbare este în rândul băieților, la clasa a V-a, 45% aproximativ, iar la clasa a VI-a doar 37,5%, schimbarea răspunsurilor la a doua chestionare fiind diferite pe 4-7 variante de răspuns. Subiecții au acordat o altă prioritizare pe scala de la 1 la 9 a celor ce i-ar accepta ca și colegi de echipă, deși aceștia aparțin unor grupuri ușor de discriminat.

Schimbarea răspunsurilor pe variantele de răspuns, la itemul ce ilustrează opțiunea a 2-a pentru colegul de echipă, este la 34 de subiecți, unii (26 din 41) având modificări pe 1-3 variante, iar alții (8 din 41) pe 4-7 variante de răspuns.

Coeficientul de constanță în opțiuni este dat de 7 subiecți din 41.

Numărul destul de mic al celor ce și-au păstrat aceleași opțiuni este ilustrat în figura anterioară, astfel: clasa a V-a, feminin cca 72%, masculin cca 89%, iar la clasa a VI-a, schimbarea stă la feminin 80%, iar la masculin 100%.

La ultima opțiune luată spre analiza statistică după frecvență, constatăm că 27 de subiecți din 41 și-au schimbat 1-3 variante, iar 11 au priorizat altfel la 4-7 variante.

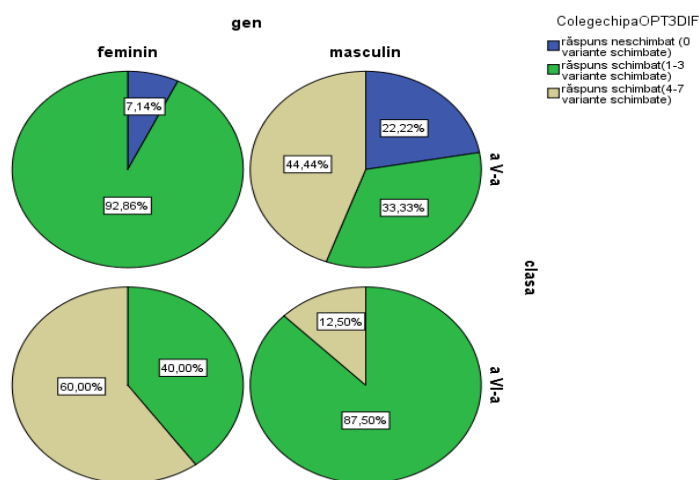

Figura18. Diferențe ale opiniilor respondenților între cele două aplicări după variabila “coleg de echipă OPTIUNEA 3- diferențe”

Procentual, se vede că cei care nu și-au schimbat opțiunile au fost în rândul subiecților de gen feminin, la clasa a V-a, aproximativ 7%, iar la genul masculin schimbarea e reprezentată de 23%. Schimbările opțiunilor în ceea ce privește alegerea colegilor de echipă ne-a indicat faptul că majoritatea copiilor nu mai resping anumite categorii din care fac parte ceilalți colegi. În ceea ce privește diferențele de gen, există multe prejudecăți și stereotipii la nivel colectiv. La nivelul lotului, 28 de subiecți au răspuns schimbat la cea de a treia opțiune.

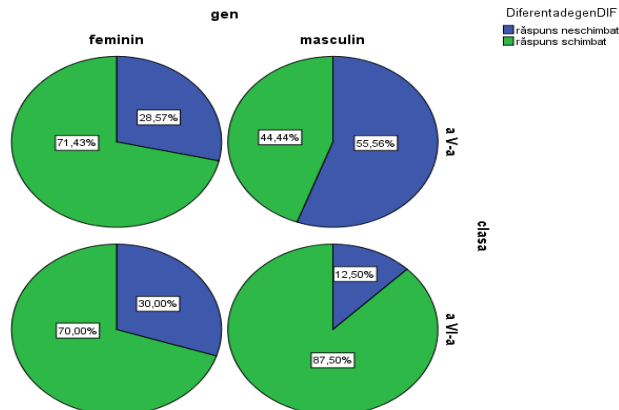

Figura 18. Diferențe ale opiniilor respondenților între cele două aplicări după variabila “diferența de gen- diferențe”

diferențiale de gen se observă din figura ilustrativă prezentată mai sus, că indiferent de clasă sau gen, schimbarea e una evidentă. Din lecturarea și analizarea răspunsurilor se poate vedea că mulți dintre subiecți au conștientizat că oamenii pot deveni repede victimele unor stereotipii bine cimentate la nivel colectiv și că pot trata pe ceilalți prin prisma lor, nu prin filtrul personal. Această schimbare este un plus valoare a proiectului.

Rezultatele anchetei prin chestionar reprezintă o mare parte a dovezilor demonstrației prezentului demers de cercetare.

În manieră descriptivă analizând rezultatele chestionarelor aplicate părinților și profesorilor, se pot detalia câteva aspecte generale relevante.

Dintre respondenții chestionarului pentru părinți majoritatea sunt de *gen* feminin (28 subiecți din 35 total-80%) și minoritar genul masculin (7 subiecți din 35 total-20%). După variabila *religie*, majoritari sunt ortodocșii (27 din 35 subiecți-78%), la care se adaugă 5 persoane (14%) de cult musulman și alte culte religioase sunt îmbrățișate de 3 subiecți (8%). După variabila *vârstă*, subiecții sunt 1 sub 25 de ani (cca 3%), 30 subiecți (cca 85%) în segmentul 25-35 de ani, 3 părinți se află între 35-45 ani (cca 9%), iar 1 peste 45 de ani (cca 3%), iar pe segmentul de vârstă de peste 45 ani este 1 singur subiect (cca . O concluzie ar fi că elevii din lotul cercetat au părinți tineri. Dintre respondenți *statut* de părinți biologici și legitimi au 27 din cei 35 (cca 78%), 2 au statut de părinte vitreg (cca 5,5%), pe când 4 (cca 11%) sunt bunici care întrețin și educă elevii. Se observă că sunt copiii care necesită atenție sporită din punctul de vedere al statutului persoanei care îl crește. O altă grupă este a celor care nu aparțin niciuneia dintre cei menționați anterior, în număr de 2 (cca 5,5 %). În ceea ce privește studiile majoritatea au terminat liceul (16 din 35) sau școala profesională (14 din 35), pe când unii au reușit să studieze doar în școala generală (8 clase- 3), dar există și absolvenți de studii superioare (2 din 35). În contextul unui colectiv de părinți tineri și școlii mediu, majoritar români și ortodocși, vom ilustra descriptiv răspunsurile acordate la itemii chestionarului aplicat.

La fel ca și în chestionarele elevilor și ale profesorilor, prima variabilă verificată a fost *toleranța* percepută de fiecare individ în raport cu sine. Răspunsurile indică că 27 se consideră toleranți (78%), 5 sunt indiferenți (cca 14%) în ceea ce privește această calitate umană, iar 7 (cca 20%) se declară netoleranți, văzându-și mai degrabă limitele decât a fi deschiși spre un comportament tolerant cu alții. Întrebați ce diferențe consideră a fi supărătoare în dialogul și interacțiunile cu ceilalți actori din mediul școlar, părinții consideră că pe primul loc (29 din 35-83 %) este *comunicarea în școală*. Acordă importanță primă acestui proces interuman și probabil își doresc a se îmbunătăți. În timp ce 32 (92%) pun pe primul loc în topul *cadrelor didactice considerate nepotrivite pentru propriul copil*, pe profesorii slab pregătiți, la următorul item 25(77%) acordă rolul de inițiator al măsurilor antidiscriminare cadrelor didactice, iar 10 (cca 23%) pun pe seama reprezentanților comunității acest rol. Interesant este că pe primul plan nu există părinții, care să inițieze aceste măsuri antidiscriminatorii, ceea ce ne obligă la responsabilitatea mare în ceea ce privește prevenirea și diminuarea gradului de discriminare în spațiul școlii, ca direct răspunzători și la susținerea demersurilor de conștientizare a necesității implicării familiei în întreaga existență a acestei instituții. Manifestarea *discriminării elevilor în mediul școlar este resimțită de către părinți*, aceștia traducând la nivel personal prin situații de tipul note și rezultate slabe școlare ale elevilor, după situația materială și a treia manifestare este considerată tratarea elevilor ca și consecință a implicării familiei în mediul școlar. Puși în situația de a formula *măsuri antidiscriminare* ce li se par potrivite și aplicabile, părinții s-au îndreptat spre niște arii precum consilierea părinților, un sistem bine delimitat de sancționare și recompensare a elevilor în școală, iar unii insistă pe faptul că trebuie conștientizat la nivelul mediului școlar, de toată lumea că toți elevii trebuie să beneficieze de egalitatea de șanse. Ca preocupare viitoare considerăm că menținerea părinților în viața școlii, în mod cât mai activ, mai apropiat și mai deschis poate fi realizată prin proiecte de parteneriat, activități extrașcolare, pentru ca aceștia să fie direct implicați în viața de elev a copiilor lor.

Ită, parte interesantă a prezentului demers a fost chestionarea tuturor cadrelor didactice din școală la nivelul mental al cărora am vrut să sădim un sămăntură al reflecției și auto-reflecției, în ceea ce privește calitățile necesare ale unui profesor modern, pus în cazul de față în situația nu numai de a dovedi toleranță ci a-i învăța pe copii să manifeste toleranță, să promoveze diversitatea de orice natură pozitivă și să știe să trăiască civilizată în contextul acestei diversități umane.

Din cei 33 de subiecți ai anchetei prin chestionar – profesori, 30 sunt de *gen* feminin (cca 91%), iar 3 subiecți (cca 9%) de gen masculin. Din punct de vedere al *religiei*, majoritatea (31 din 33-94%) sunt creștini-ortodocși, 1 (3%) este romano-catolic, iar 1 (3%) este musulman, de etnie tătară. La capitolul *statut didactic*, profesorii noștri sunt titulari 20 din 33 (cca 61%), iar 13 (cca 39%) sunt suplinitori. Faptul că majoritatea sunt titulari este un indice de constanță la nivelul colectivului, ceea ce este o trăsătură pozitivă a corpului profesoral. Pe segmentele de vechime se observă că majoritatea profesorilor sunt cu mai mult de 15 ani vechime (17- 51%), iar în grila anterioară avem 16 subiecți (48%), debutanți fiind doar 6(cca 1%). Și acest aspect constituie un atu al profesorilor, experiența reflectând puterea de a se adapta mai ușor, de a simți și ști ceea ce și cum trebuie acționat. Pe lângă experiență, cadrele au și grade didactice, cei mai mulți gradul al II-lea (12 din 33- 37%), dintre aceștia fiind înscriși la gradul I, iar cu gradul definitiv în învățământ sunt 9 din 33 (cca 28%). La apogeul carierei sunt 6 profesori care au susținut și gradul didactic I (cca 18%). Menționăm că această școală are profesori valoroși, cu rezultate deosebite cu elevii.

Întrebați dacă sunt *toleranți*, profesorii se consideră astfel doar 18 din 33 (cca 55%), pe când 13 din 33 (cca 40%) se văd netoleranți, iar 2 din cei 33 (cca 5%) sunt indiferenți. faptul că ei înșiși nu se consideră toleranți poate fi un risc în ceea ce privește discriminarea, la momentul aplicării. Referitor la drepturi egale pentru persoanele de altă etnie, religie profesorii au fost de acord 31 din 33 (cca 94%) că aceștia trebuie să le aibă, pe când 2 din 33 (cca 6%) consideră că este un subiect prea dezbătut, iar uneori majoritatea este discriminată pentru că etnicilor li se acordă mai mult decât la restul. Criteriile și situațiile concrete când au simțit că sunt discriminate în școală a fost din punctul de vedere a 14 din 33 (cca 43%), că la debutul în cariera didactică, la 1 subiect (cca 3%) în perioada gravidității și alăptării, iar la cei mai mulți, 18 din 33 (cca 55%) răspunsul este că se simt discriminați din cauza a prea multe responsabilități. La elevii considerați cei mai dificili a lucra cu ei, au fost selectați pe primele două poziții, elevii indisciplinați (8 alegeri) și cei veniți din alte sisteme de învățământ (8). La primii, profesorii au reclamat consum în ceea ce privește măsuri pentru încadrarea acestor elevi în sistemul normativ al instituției în acord cu comportamente civilizate generale, iar cei din a doua categorie observă efortul suplimentar necesar atât din partea lor, al elevilor și al familiilor acestor copii, adaptarea fiind foarte dificilă, în anumite cazuri.

Lista formulată de măsuri antidiscriminatorii a profesorilor include: consilierea elevilor, părinților, profesorilor; acțiuni concrete ale Comisiei pentru prevenirea și combaterea discriminării și promovării interculturalității și demersuri manageriale pentru o comunicare mai bună și colaborarea școală-familie-comunitate.

Observăm că profesorii simt și ei efectele discriminării în anumite situații, simt că au nevoie de specialist în ceea ce privește consilierea și văd în echipa managerială a școlii un posibil adjuvant în diminuarea și prevenirea riscului discriminării în spațiul școlii.

Rezultatele acestui experiment constatativ ne indică faptul că fiecare dintre subiecți, a manifestat atitudini și opțiuni diferite, în funcție de o serie de criterii.

Implementarea planului de activități școlare și extrașcolare a urmărit îndeplinirea obiectivelor propuse, completând această strategie de acțiune cu alte tehnici adecvate de determinare a instrumentării elevilor pentru managerierea optimă a diversității, precum și generarea unor experiențe relaționale pozitive la nivelul interacțiunilor elevi-elevi, elevi-profesori/diriginți, elevi-profesori-părinți, elevi-profesori-părinți-experti în domeniu (ONG „Salvați Copiii Filiala Mangalia”, psiholog școlar C.A.).

interacționat cu părinții, ne-am informat despre profilul familial, despre expectanțele părinților de la copiii lor, despre implicarea acestora în viața școlară și în timpul liber al copiilor. Am organizat împreună cu cadrele didactice acțiuni comune copii-părinți-profesori, în și în afara cadrului instituțional, fapt ce a crescut nivelul de implicare a tuturor actorilor educaționali, așa cum arată rezultatele cercetării.

Considerăm că aportul prezentului demers de cercetare este unul binevenit în contextul învățământului românesc actual, tema cercetată fiind pe lista nevoilor de la noi din țară, în rândul cadrelor didactice, lăsând deschisă preocuparea pentru aprofundări viitoare, cât și stimularea interesului epistemologic și aplicativ al temei pentru alte viitoare cadre didactice și manageri.

Dezvoltarea componentei aplicative a lucrării de față se va realiza prin continuarea utilizării instrumentelor și tehnicilor experimentate cât și promovarea lor în diverse alte contexte educaționale. Propunem ca și continuare a cercetării conceperea altor activități și evenimente școlare personalizate pentru elevi, profesori și părinți, în vederea managerierii diversității de către aceștia.

Intenționăm propunerea unor activități specifice unei școli de vară pe perioada vacanței, introducerea unor măsuri în regulamentul de ordine interioară referitoare la antidiscriminarea tuturor celor implicați în viața școlii, un plan de acțiune la nivelul echipei manageriale și a comisiilor de specialitate, care să formeze copiilor competențe pentru asigurarea gestionării echilibrate a diversității și implicit a depistării și a însușirii unor mecanisme de apărare împotriva discriminării, dar mai ales în plan atitudinal, promovarea antidiscriminării constante și susținute.

Așa cum am descris în indicatorii ce verifică ipoteza formulată, considerăm că acceptarea diversității și însușirea comportamentelor prosociale, antidiscriminatorii în mediul școlar, sunt baza care poate minimiza sau preveni riscurile de discriminare în școală.

Astfel, prin ilustrarea rezultatelor obținute după utilizarea paletei metodologice, ipoteza cercetării se dovedește validă, *întrucât desfășurarea unor activități școlare și extrașcolare de educație pro-diversitate la clasele a V-a și a VI-a reprezintă o variabilă fundamentală a prevenirii riscurilor de discriminare în mediul școlar.*

Nouă, educatorilor nu ne rămâne decât a ne împlini menirea de a clădi mai departe lumea, având ca resurse valori precum adevărul, frumosul, dreptatea, fericirea și tot ce trecutul ne-a lăsat moștenire, inclusiv greșelile pe care alții le-au făcut în trecerea lor prin viață; să îi călăuzim să vadă diversitatea în deplinătatea ei, să vadă frumosul diversității, adevărul despre fiecare, fericirea pe care o poate genera conviețuirea guvernată de toleranță, ceea ce pot învăța pe alții, dar mai ales de la ceilalți.

Bibliografie

Barbu, A., Boca, C. (2018). Educație socială- manual pentru clasa a V-a, București: Ed. CD Press.

Băban, A. (2001). Consiliere educațională- Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere, Cluj Napoca: Imprimeria Ardealul.

Banton M. (1998): Discriminarea, București: Editura DU Style.

Bocoș, M. (2007). Teoria și practica cercetării pedagogice. Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de știință.

Bratu, V. Bratu, A. Lupșa E. (2018), Educație socială-manual clasa a VI-a, București: Editura Didactică și Pedagogică.

Cozma, T. (2001). O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea, Iași : Editura Polirom

Cucos, C. (2000). Educația. Dimensiuni culturale și interculturale, Iași: Editura Polirom

Cucoș, C., Cozma, T. (coord.). (2001). Locul educației pentru diversitate în ansamblul problematicii educației, Iași: Editura Polirom

Dasen, P., Perregaux, C., Rey, M.. (1999). Educația interculturală, Iași: Editura Polirom.

Hofstede, G. (1996). Managementul structurilor multiculturale, București: Editura Economică.

Ionescu, M., (2007), Instrucție și educație, ediția a III-a, Arad: Editura Universității de Vest "Vasile Goldiș.

Nedelcu, A. (2008). Fundamentele educației interculturale, Iași: Editura Polirom.

Nedelcu, A. (2004). Învățarea interculturală în școală. Ghid pentru cadrele didactice, București: Humanitas Educațional.

Păun, E., Potolea, D. (2002). Pedagogie. Fundamentări teoretice și demersuri aplicative, Iași: Editura Polirom.

Planchard, E. (1972). Cercetarea în pedagogie, Bucuresti: Ed. Didactică și Pedagogică.

Perregaux, C., (1999). Pentru o abordare interculturală în educație, în Educația interculturală. Experițe, politici, strategii, , Iași : Editura Polirom.

Reece B., Brandt R. & Howie K. (2011). "Effective Human Relation" Interpersonal and Organizational Application., South-Western, Cengage Learning.

Rus, C. (2002). „Educația interculturală – modalități de concretizare și evitarea tentațiilor culturaliste”, în Institutul Intercultural Timișoara.

Van de Ven, K., De Vries, S. (1996). Managing Diversity-The Courage to Lead, Westport : Greenwood Publishing Group.

EuropaBarometru, Discriminare în Uniunea Europeană (online), 3 iulie 2008, disponibil la: http://www.cartadiversitatii.ro/images/diversity/resurse/cum_promovam_managementul_diversitatii_organizatii.pdf, accesat la 21.04.2019

<http://www.constantincucos.ro/tag/interculturalitate>, accesat la 28.03.2019

<https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/human-rights/>, accesat la 18.04.2019

<http://www.educatiefaradiscriminare.ro>, accesat la 21.04.2019

https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf, accesat la 12.04.2019

<http://www.dromesqere.net>, accesat la 10 aprilie 2019.

http://api.components.ro/uploads//Strategie_EID.pdf, accesat la 28.03.2019

*** (2011, ianuarie 10). Legea Educației Naționale. Nr 1/2011. București: publicată în Monitorul Oficial al României, publicată în Monitorul Oficial nr. 18 din 10.01.2011

*** OMENCȘ nr. 3590/05.04.2016, Programa școlară pentru disciplina Educație socială

***Ordonanța nr. 137/31.08.2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (republicată în M. Of. nr. 157 din 25.03.2013)

***OMENCȘ 4742 din 10 08.2016, Statutul elevului, publicat în: Monitorul Oficial al României, nr 645 din 23.08.2016

*** OMENCȘ 5079 din 31.08.2016 Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de învățământ, publicat în: Monitorul Oficial nr. 720 din 19 septembrie 2016